

**TEMPERAMENTIN YHTEYS PARISUHTEEN LAATUUN JA
KESTÄVYYTEEN 42-VUOTIAILLA NAISILLA JA MIEHILLÄ**

Kaisa Malinen
Pro gradu -tutkielma
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kesäkuu 2004

TIIVISTELMÄ

Temperamentin yhteys parisuhteen laatuun ja kestävyteen 42-vuotiailla naisilla ja miehillä

Tekijä: Kaisa Malinen

Ohjaaja: dosentti, akatemiaturkija Ulla Kinnunen

Psykologian pro gradu -tutkielma

Kesäkuu 2004

Jyväskylän yliopisto

49 sivua, 1 liite

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yhteyksiä 42-vuotiaiden naisten ja miesten temperamentti- ja piirteiden sekä heidän parisuhteensa laadun ja kestävyden välillä. Lisäksi tutkimuksessa etsittiin temperamenttityyppiryhmiä klusterianalyysin avulla ja tarkasteltiin parisuhteen laatua ja kestävyttä näissä ryhmissä. Tutkimusaineisto perustui Lapsesta aikuiseksi -pitkittäistutkimuksen vuonna 2001 kerättyihin haastattelu- ja kyselytietoihin. Tarkastelu rajattiin niihin naisiin (n = 129) ja miehiin (n = 144), jotka elivät tai olivat 42 vuoden ikään mennessä eläneet parisuhteessa. Temperamentti ja parisuhteen laatu ja kestävyys kytkeytyivät toisiinsa, mutta vain heikosti. Naisilla negatiivinen affektiivisuus oli yhteydessä parisuhteen kestävyteen niin, että mitä voimakkaammin nainen oli negatiivisesti affektiivinen, sitä todennäköisemmin hän oli 42-vuotiaana siviilisäädyltään eronnut. Miehillä erityisesti vähäinen negatiivinen affektiivisuus, mutta myös voimakas kontrollointikyky ja aistimusherkkyyys, liittyivät hyvään parisuhteen laatuun. Miesten parisuhteen laatu oli parasta temperamenttityyppiryhmässä ”kontrolloidut, myönteiset ja herkät” (n = 24), kun taas naisten temperamenttityyppiryhmien välillä ei ilmennyt eroja parisuhteen laadussa ja kestävydessä.

Avainsanat: temperamentti, parisuhteen laatu, parisuhteeseen sopeutuminen, parisuhteen kestävyys, sukupuoli

JOHDANTO

Parisuhde vaikuttaa huomattavasti ihmisen elämänlaatuun. Onnellinen parisuhde suojaa ihmistä elämän vastoinkäymisiltä ja henkiseltä pahoinvoinnilta (esim. Waltz, Badura, Pfaff, & Schott, 1988), kun taas suhteen epävakaudesta ja ristiriidoilla on negatiivisia vaikutuksia puolisoitten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen (esim. Bloom, Asher, & White, 1978). Tyytyväisyys parisuhteeseen on elämän osa-alueista voimakkaimpia henkilökohtaisen onnellisuuden määrittäjiä (Aldous & Ganey, 1999). Sen lisäksi, että parisuhteen laatu vaikuttaa puolisoitten elämän laatuun, sillä on todettu olevan vaikutusta myös lasten hyvinvointiin (Erel & Burman, 1995). Parisuhteella on siis tärkeä rooli yksilön elämän ja sen laadun määrittäjänä, joten on hyödyllistä tietää, mikä tekee suhteesta laadukkaan ja kestäväksi.

Tolkki-Nikkonen (1985) määrittelee parisuhteen naisen ja miehen väliseksi suhteeksi avo- tai avioliitossa, jonka keskeisiä osa-alueita ovat rakkaus, lapset ja työ. Parisuhde on yksi perheen osasysteemeistä, joihin kuuluu parisuhteen lisäksi vanhemmuus ja sisarus. Vuonna 2002 Suomessa solmittiin 26 969 avioliittoa ja 13 336 avioliittoa päättyi avioeroon (Väestö 2003:5, 2003). Samana vuonna 15–64-vuotiaista suomalaisista 45,6 % oli avioliitossa, 11,1 % eronneita, 1,6 % leskiä ja 41,7 % naimattomia. Kun vielä huomioi, että avoliitoissa elävät on luokiteltu naimattomien luokkaan, on ilmeistä, että parisuhde koskettaa omakohtaisesti suurta osaa väestöstä ainakin jossain elämänvaiheessa.

Parisuhdetta on tutkittu runsaasti, mutta sen tutkimiseen liittyy paljon käsitteellistä ja menetelmällistä epätarkkuutta (Glenn, 1990). Tutkimusta ei myöskään ole ohjanneet systemaattiset teoriat vaan käytännöstä nousseet kysymykset. Perinteisesti on erotettu toisistaan parisuhteen laatu ja kestävyys. Puolisoiden yksilöllisten tekijöiden yhteyttä näihin muuttujiin on tarkasteltu jonkin verran. Monet tutkimuksista ovat keskittyneet persoonallisuuteen ja löytäneet selkeitä yhteyksiä persoonallisuustekijöiden ja parisuhteen laadun ja kestävyuden välillä (esim. Bentler & Newcomp, 1978; Eysenck & Wakefield, 1981; Kelly & Conley, 1987; Robins, Caspi, & Moffitt, 2000). Persoonallisuuteen läheisesti liittyvän temperamentin käsitettä (Prior, Crook, Stripp, Power, & Joseph, 1986) on sen sijaan hyödynnetty vain vähän. Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin parisuhteen laadun ja kestävyuden tarkastelun lisäksi tutkia yksilön temperamentin yhteyttä parisuhteeseen. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, miten yksittäiset

temperamenttipiirteet ryhmittyvät temperamenttityypeiksi ja siitä, minkälaista parisuhteen laatu ja kestävyys ovat näissä temperamenttityyppiryhmissä.

Parisuhteen laatua on määritelty monin tavoin (Glenn, 1990). Määritelmistä voidaan erottaa kaksi pääkuvaustapaa. Ensimmäisessä laatu määritellään yksilön tuntemuksina parisuhteestaan, jolloin mittareina käytetään esimerkiksi *tyytyväisyyttä* (satisfaction) ja *onnellisuutta* (happiness) mittaavia itsearviointeja. Toinen tapa määritellä parisuhteen laatu on tarkastella sitä puolisoiden välisen suhteen ominaisuutena, jolloin keskitytään mittaamaan esimerkiksi kommunikaatiota ja konflikteja. Näissä tutkimuksissa käytetään usein käsitettä parisuhteeseen *sopeutuminen* (marital adjustment). Määritelmien moninaisuus ja yhtenäisen teoriapohjan puuttuminen heikentävät parisuhteen laadun tutkimusten vertailtavuutta, yleistettävyyttä ja luotettavuutta (Fincham & Bradbury, 1987). Parisuhteen kestävyys puolestaan viittaa siihen, jatkuuko suhde vai päättyykö se eroon (esim. Kelly & Conley, 1987; Lewis & Spanier, 1982). Erottelua on tehty myös siinä, viitataanko kestävyydellä vain avioeron vaiko myös asumuseron mahdollisuuteen (Karney & Bradbury, 1995).

Spanier (1976) tarkastelee parisuhteen laatua suhteeseen sopeutumisen kautta. Hän määrittelee sopeutumisen prosessiksi, jossa liikutaan hyvän ja huonon sopeutumisen jatkumolla. Tätä prosessia voidaan mitata tiettyinä ajanjaksona ja mittausmenetelmäksi Spanier on kehittänyt Dyadic Adjustment Scalen (DAS), joka painottaa vuorovaikutuksen merkitystä parisuhteessa. Mittari koostuu neljästä alaskaalasta: puolisoiden yksimielisyys (konsensus), tyytyväisyys, puolisoiden välinen koheesio ja tunteiden ilmaisu parisuhteessa. DAS:iin on kohdistettu paljon kritiikkiä (Fincham & Bradbury, 1987), ja siitä onkin kehitetty uusi, paranneltu menetelmä Revised Dyadic Assessment Scale (RDAS; Busby, Christensen, Crane, & Larson, 1995). RDAS:ssa alaskaaloja on kolme: puolisoiden yksimielisyys (konsensus), tyytyväisyys ja puolisoiden välinen koheesio.

Parisuhteen laatu ja kestävyys ovat läheisesti liitoksissa toisiinsa, mutta ne eivät kuitenkaan ole toisiaan täysin vastaavia ilmiötä. Parisuhteen tutkimuksessa käytetyt selittävät muuttujat vaikuttavat samansuuntaisesti sekä suhteen laatuun että kestävyteen (Karney & Bradbury, 1995). Poikkeuksena tähän säännönmukaisuuteen on *avioliiton kesto*. Parisuhteen laatu heikkenee liiton edetessä, mutta suhteesta tulee vakaampi. Parisuhteen laatu selittää monia muita tekijöitä paremmin suhteen kestävyttä. Tämä yhteys on kuitenkin niin heikko, ettei laatu yksistään riitä ennustamaan kestävyttä. Karney ja Bradbury (1995) suosittelivatkin laadun ja

kestävyyden tutkimista samassa tutkimuksessa. Näin pystytään arvioimaan vaikuttaako tutkittava muuttuja molempiin ilmiöihin samalla tavalla.

Parisuhteen ja temperamentin yhteyttä on siis tutkittu vain vähän. Blum ja Mehrabian (1999) käyttivät temperamentista Miellyttävyyys-Kiihottuvuus-Dominoivuus-mallia (PAD (Pleasantness-Arousal-Dominance) Temperament Model; Mehrabian 1996a, 1996b) tutkiessaan persoonallisuuden ja temperamentin yhteyttä aviolliseen tyytyväisyyteen. Mallissa yksilön temperamentti määritellään hänen keskimääräiseksi emotionaaliseksi mielentilaksi erilaisissa elämäntilanteissa. Tutkimuksen mukaan onnellisimpia olivat ne yksilöt, jotka olivat itse temperamentiltaan miellyttäviä ja dominoivia (eli kokivat voivansa kontrolloida elämäänsä) ja joiden puoliset olivat myös miellyttäviä. Blum ja Mehrabian liittävät miellyttävyyden yleiseen psykologiseen sopeutuvuuteen, joten parhaiten parisuhteissaan menestyvät hyvin sopeutuvat puoliset.

Temperamentti-käsitteen vähäiseen hyödyntämiseen parisuhdetutkimuksessa voi liittyä se, ettei kyseisellä käsitteellä ole yhtä, yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Näkökulmia, jotka yhdistävät useita keskeisimpiä temperamenttiteorioita ovat biologispohjaisuus ja jatkuvuus verrattuna käyttäytymisen muihin osa-alueisiin (Goldsmith ym., 1987). Lisäksi temperamentin katsotaan viittaavan pikemminkin käyttäytymistäipumuksiin kuin itse tekoihin ja yksilöllisiin enemmän kuin lajityypillisiin piirteisiin. Temperamentin tutkimuksessa ei ole löydetty yksimielisyyttä siitä, kuinka monta temperamentin ulottuvuutta tai piirrettä on ja kuinka niitä tulisi määritellä (Prior ym., 1986). Usein tutkimus on kuitenkin keskittynyt käsitteiden kiihottuvuus, emotionaalisuus ja itsesäätely ympärille (Derryberry & Rothbart, 1988). Aiemmin temperamentti-käsitteellä on viitattu pääasiassa lapsiin, mutta nykyisin sitä käytetään enenevässä määrin myös aikuisista puhuttaessa.

Sen lisäksi, että temperamenttia on tarkasteltu yksittäisten piirteiden kautta, myös monia erilaisia temperamenttityyppejä on hahmoteltu. Jo Hippokrates ja Galenos (400-luvulla eKr) nimesivät neljä temperamenttityyppiä: sangviininen, koleerinen, melankolinen ja flegmaattinen. Yksi kuuluisimmista luokitteluista lienee Thomasin ja Chessin (1977) vauvojen ryhmittely kolmeen temperamenttityyppiin: helpot, vaikeat ja hitaasti lämpenevät. Muuttujakeskeiseen näkökulmaan verrattuna yksilökeskeinen tyyppi-näkökulma mahdollistaa ihmisen hahmottamisen kokonaisuutena, sen sijaan että tarkasteltaisiin vain yksittäisiä piirteitä (Bergman & Magnusson, 1997). Näin ollen yksilökeskeisen näkökulman mielenkiinnonkohteena ovat piirteiden yhdistelmien luomat profiilit.

Rothbart määrittelee temperamentin biologispohjaisiksi yksilöllisiksi eroiksi *reaktiivisuudessa* (reactivity) ja *itsesäätelyssä* (self-regulation; Rothbart & Derryberry, 1981). Temperamentti on siis perustaltaan biologinen, mutta ajan mittaan perimä, kypsyminen ja kokemukset vaikuttavat siihen. Reaktiivisuus viittaa yksilön käyttäytymisen ja fysiologisten järjestelmien herkkyyteen ja kiihottuvuuteen, kun taas itsesäätelyllä tarkoitetaan reaktiivisuutta mukauttavia hermostollisia ja käytöksellisiä prosesseja. Rothbart kollegoineen (Derryberry & Rothbart, 1988; Rothbart, Ahadi, & Evans, 2000) ovat määritelleet aikuisten temperamenttia neljän piirteen avulla: negatiivinen affektiivisuus, kontrollointikyky, ulospäinsuuntautuneisuus ja herkkyys aistimuksille. Negatiivinen affektiivisuus, ulospäinsuuntautuneisuus ja herkkyys aistimuksille kytkeytyvät reaktiivisuuteen ja kontrollointikyky itsesäätelyyn, mutta myös reaktiivisissa emotionaalisisissa systeemeissä on itsesäätelyyn liittyviä komponentteja. Neljää temperamenttipiirrettä mittaamaan on kehitetty arviointiväline, Adult Temperament Questionnaire (ATQ). Tutkimuksia sukupuolieroista aikuisten temperamenttipiirteissä Rothbartin mukaan määriteltynä ei ole raportoitu, mutta lähes vastaavia määritelmiä käytettäessä naisten on havaittu olevan miehiä enemmän negatiivisesti affektiivisiä (Jorm, 1987; Lynn & Martin, 1997).

Parisuhdetutkimuksessa useammin hyödynnettyä käsitettä persoonallisuus ja tämän tutkimuksen mielenkiinnonkohteena olevaa käsitettä temperamentti on usein käytetty kuin ne olisivat sama asia (Strelau, 1987). Näillä käsitteillä onkin paljon yhteistä, kuten tilanteesta riippumaton koostumus, jonkinlainen yhteys hyvin- ja pahoinvointiin, vakaus sekä jonkinasteinen ennustettavuus (Prior ym., 1986). Persoonallisuudella ja temperamentilla on kuitenkin myös suuria eroavuuksia. Strelaun (1987) mukaan kärjistettynä voidaan sanoa, että temperamentti on biologisten tekijöiden tuotos, se voidaan havaita lapsuudessa ja että käsite viittaa ihmisiin ja eläimiin. Persoonallisuus puolestaan on sosiaalisten tekijöiden aikaansaamaa, havaittavissa aikuisuudessa ja käsite viittaa vain ihmisiin. Näin ollen käsitteet poikkeavat toisistaan niin paljon, ettei niitä tule käyttää yhtenevästi.

Tarkasteltaessa persoonallisuuden yhteyttä parisuhteen laatuun ja kestävyysnäkökulmasta persoonallisuus on usein jaoteltu viiteen pääfaktoriin niin sanotun Big Five -mallin mukaan (McCrae, Costa, & Busch, 1986). Nämä pääfaktorit ovat neuroottisuus, ulospäinsuuntautuneisuus, avoimuus, sovinnollisuus ja tunnollisuus. Rothbart ym. (2000) ovat tutkimuksissaan etsineet tilastollisia yhteyksiä temperamenttipiirteiden ja näiden viiden persoonallisuuspiirteiden välillä. He liittävät temperamentin *negatiivisen*

affektiivisuuden persoonallisuuden neuroottisuuteen, *kontrollointikyvyn* tunnollisuuteen, *ulospäinsuuntautuneisuuden* avoimuuteen ja *ulospäinsuuntautuneisuuteen*, ja *herkkyyden aistimuksille* avoimuuteen. Lisäksi he liittävät *kontrollointikyvyn* neuroottisuuteen käänteisellä yhteydellä. Yhteydet persoonallisuus- ja temperamenttipiirteiden välillä ovat voimakkaita, joten olisikin luontevaa olettaa, että niillä on samantyyppisiä yhteyksiä parisuhteeseen.

Tutkimusten perusteella neuroottisuus on persoonallisuuspiirteistä selkeimmin yhteydessä parisuhteen laatuun ja kestävyteen. Kellyn ja Conleyn (1987) tutkimuksessa voimakkaimmin negatiivisesti parisuhteeseen vaikuttivat molempien puolisoitten neuroottisuus ja miehen impulsiivisuus. Neuroottisuus liittyi sekä eronneiden ryhmään että vakaisiin, mutta tyytymättömiin liittoihin. Lisäksi vakaisa, mutta tyytymättömissä liitoissa, verrattuna eronneisiin pareihin, miehet olivat vähemmän ulospäinsuuntautuneita ja vähemmän sovinnollisia. Tutkimuksen perusteella neuroottisuus heikentää parisuhteen laatua ja muut miehen persoonallisuuden tekijät vaikuttavat siihen seuraako heikosta laadusta ero vai suhteen jatkuminen. Myös Kinnusen, Rytkösen, Miettisen ja Pulkkisen (2000) pitkittäistutkimuksessa neuroottisuus ennusti miehillä parisuhdetyytyväisyyttä ja naisilla ristiriitojen ratkaisukeinoja. Naisten matala sovinnollisuustaso ja miesten tunnollisuuden puute ja korkea ulospäinsuuntautuneisuus puolestaan ennakoivat eroamista. Jockinin, McGuen ja Lykenin (1996) mukaan sekä korkea negatiivinen emotionaalisuus, joka liittyy neuroottisuuteen, että korkea positiivinen emotionaalisuus, joka muistuttaa ulospäinsuuntautuneisuutta, liittyvät eroamiseen molemmilla puolisoilla. Neuroottisuuden merkitystä parisuhteen laadulle tukevat myös monet muut tutkimukset (esim. Karney & Bradbury, 1997; Lester, Haig, & Monello, 1989; Russel & Wells, 1994), samoin kuin ulospäinsuuntautuneisuuden ja eroamisen yhteyttä miehillä (Bentler & Newcomb, 1978; Eysenck, 1980). McCranie ja Kahan (1986) tiivistävät eronneisiin liittyvää persoonallisuuden tutkimusta mainiten eronneita luonnehtiviksi persoonallisuuspiirteiksi sosiaalisen sopeutumattomuuden, impulsiivisuuden ja ärsykehakuisuuden.

Yksilöllisten tekijöiden lisäksi myös monet muut taustatekijät vaikuttavat parisuhteen laatuun ja kestävyteen. Monet alan tutkimuksista ovat amerikkalaisia, joten niiden soveltamisessa Suomen oloihin tulee olla varovainen. *Sukupuolen* vaikutusta on tarkasteltu usein. Tutkimuksissa on havaittu, että naiset ovat tyytymättömämpiä liittoihinsa kuin miehet (Tolkki-Nikkonen, 1990) ja että naiset

raportoivat miehiä enemmän ongelmia avioliitossa (Amato & Rogers, 1997). Karney ja Bradbury (1995) eivät havainneet 115 pitkittäistutkimusta sisältävässä meta-analyysissään naisten ja miesten välillä merkitseviä eroja siinä, mitkä tekijät vaikuttivat heidän parisuhteidensa laatuun ja kestävyYTEEN. Tutkijoiden mukaan eri tekijöiden vaikutukset olivat molemmilla sukupuolilla samansuuntaisia (mutta eivät aina samansuuruisia). Poikkeuksellisina tekijöinä tutkijat mainitsivat *tulot ja työllisyyden*. Heidän mukaansa miehen tuloilla ja työllisyydellä on positiivinen ja naisen vastaavilla tekijöillä puolestaan negatiivinen vaikutus molempien puolisoitten parisuhteeseen. Sen sijaan suomalaisissa tutkimuksissa on havaittu, että naisten työssäkäynti ja vakaa työura ovat yhteydessä hyvään parisuhteen laatuun (Kinnunen & Pulkkinen, 1998, 2003). Myös sosioekonomista statusta on tarkasteltu parisuhteen yhteydessä (ks. esim. Voydanoff, 1991). Tutkimuksissa on havaittu, että mitä korkeampi *koulutus* henkilöllä on, sitä parempaa on hänen parisuhteensa laatu ja sitä todennäköisemmin hän ei ole kokenut eroa (Heaton, 2002; Karney & Bradbury, 1995).

Avoliitoissa parisuhteen laatu on todettu usein heikommaksi kuin avioliitoissa (Nock, 1995; Skinner, Bahr, Crane, & Call, 2002), mutta avoliitot, joissa puoliset suunnittelevat avioitumista, ovat tässä suhteessa verrattavissa avioliittoihin (Brown & Booth, 1996). Lisäksi avoliitot päättyvät todennäköisemmin (Nikander, 1996) ja nopeammin (Wu & Balakrishnan, 1995) eroon kuin avioliitot. *Uusien avioliittojen*, verrattuna ensimmäisiin avioliittoihin, on havaittu olevan kestävyydeltään heikompia (White & Booth, 1985). Tutkimustieto parisuhteen laadusta uudelleenavioituneilla on kuitenkin ristiriitaista. Osassa tutkimuksista eroa suhteen laadussa ensimmäisen ja uuden liiton välillä ei ole löydetty, osassa ensimmäiset liitot on todettu laadukkaimmiksi (Vemer, Coleman, Ganong, & Cooper, 1989).

Stressaavat elämäntilanteet vaikuttavat usein negatiivisesti sekä parisuhteen laatuun että kestävyYTEEN (Karney & Bradbury, 1995). Tutkimustulokset *vanhemmuuden* vaikutuksista eivät ole näin yksioikoisia. Lasten syntymän ja olemassaolon on usein todettu olevan negatiivisessa yhteydessä parisuhteen laatuun (Belsky & Rovine, 1990; Glenn & McLanahan, 1982; Hackel & Ruble, 1992). Lapsen syntymän aiheuttamat muutokset ovat kuitenkin yksilöllisiä ja monien parien kohdalla vain kohtalaisia. On myös monia tutkimuksia, joissa lapsettomien parien ja parien, joilla on lapsia, parisuhteiden laaduissa ei ole todettu eroa (Kurdek, 1993; MacDermin, Huston, & McHale, 1990). Lasten olemassaolo voi olla myös liiton kestävyYTEEN lisäävä asia. Glenn ja McLanahan (1982) arvioivatkin, että lapset pitävät yhdessä pareja, joiden suhteen

laatu on heikko, ja tätä kautta näyttää siltä kuin vanhemmuus vaikuttaisi negatiivisesti parisuhteen laatuun. Nikander (1996) huomasi, että perheeseen kasvaessa erot vähenevät.

Suhteen keston negatiivisista vaikutuksista suhteen laatuun ja positiivisista vaikutuksista kestävyteen mainitsin jo edellä (Karney & Bradbury, 1995). Joissakin tutkimuksissa on tosin esitetty keston ja laadun välille U:n muotoista yhteyttä, jossa parisuhteen laatu laskee suhteen alkuaikoina kohoten taas myöhemmin (Glenn, 1990; Tolkki-Nikkonen, 1990). Tutkittavan *ikä* sekä avioituessa että tutkimushetkellä ovat puolestaan yhteydessä sekä liiton kestävyteen että laatuun niin, että mitä vanhempi yksilö on avioituessa ja/tai tutkimushetkellä, sitä parempia ovat hänen parisuhteensa laatu ja kestävyys (Booth & Edwards, 1985; Bumpass, Martin, & Sweet, 1991; Karney & Bradbury, 1995; Kinnunen & Pulkkinen, 2003). Suhteen keston ja yksilöiden iän väliset yhteydet ovat monimutkaisia, ja vaikutukset sekoittuvat keskenään (Karney & Bradbury, 1995).

Tutkimusongelmat

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan parisuhteen laatua ja kestävyttä sekä erityisesti temperamentin, mutta myös erilaisten taustatekijöiden yhteyksiä parisuhteen laatuun ja kestävyteen. Temperamentin rooli parisuhteen yhteydessä on jäänyt vähäiselle huomiolle aiemmissä tutkimuksissa niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin. Vastaavia tutkimuksia ei Suomessa ole tietävästi tehty.

Etsin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaista parisuhteen laatu ja kestävyys ovat 42-vuotiailla naisilla ja miehillä? Eroavatko parisuhteen laadun arviot sukupuolen, parisuhdetyypin (avioliitto/avoliitto/seurustelu), uudelleenavioitumisen (ensimmäinen/uusi avioliitto), vanhemmuuden (lapsia / ei lapsia), parisuhteen keston ja avioitumisiän mukaan? Onko sukupuolten välillä eroja avioerojen esiintymisessä ja ajoittumisessa?

Aiemman tutkimuksen perusteella oletan parisuhteen laadun keskimäärin hyväksi myös 42-vuotiailla (Kettunen, Krats, & Kinnunen, 1997; Paajanen, 2003), mutta miehillä naisia paremmaksi (Tolkki-Nikkonen, 1990). Oletan laadun paremmaksi avioliitoissa kuin avoliitoissa (Nock, 1995; Skinner ym., 2002), ensimmäistä kertaa

avioituneilla kuin toisessa avioliitossa elävillä (Vemer, Coleman, Ganong, & Cooper, 1989) ja lapsettomilla yksilöillä kuin naisilla ja miehillä, joilla on lapsia (Belsky & Rovine, 1990; Hackel & Ruble, 1992). Lisäksi oletan parisuhteen laadun olevan parempi vanhempina kuin nuorempina avioituneilla (Karney & Bradbury, 1995). Parisuhteen keston ja laadun välisistä yhteyksistä en tässä esitä hypoteeseja aiemman tutkimustiedon ristiriitaisuuden vuoksi (esim. Karney & Bradbury, 1995; Tolkki-Nikkonen, 1990). Tilastokeskuksen julkaisemien tilastojen mukaisesti oletan siviilisäädyltään eronneiden prosenttiosuudeksi tässä ikäluokissa noin 15 % molemmilla sukupuolilla ja avioliiton kestoksi erohetkellä hieman alle 11 vuotta sekä naisilla että miehillä (Väestö 2003:5).

2. Ovatko temperamenttipiirteet yhteydessä parisuhteen laatuun ja kestävyYTEEN? Löytyykö temperamenttipiirteissä sukupuolieroja?

Aiemman parisuhdetta ja persoonallisuutta (esim. Bentler & Newcomb, 1978; Eysenck, 1980; Kelly & Conley, 1987; Kinnunen ym., 2000) sekä persoonallisuutta ja temperamenttia (Rothbart ym., 2000) yhdistävän tutkimuksen pohjalta oletan, että temperamenttipiirteistä negatiivinen affektiivisuus on yhteydessä heikkoon parisuhteen laatuun ja kestävyYTEEN. Lisäksi ennakkoin mahdollista yhteyttä ulospäinsuuntautuneisuuden ja erityisesti miesten, mutta myös naisten, parisuhteen kestävyYDEN välillä. Sukupuolierojen suhteen ennakkoin naisten olevan miehiä enemmän negatiivisesti affektiivisia (Jorm, 1987; Lynn & Martin, 1997).

3. Miten yksittäiset temperamenttipiirteet ryhmittyvät temperamenttityypeiksi? Eroavatko temperamenttityypit toisistaan taustatekijöiden ja parisuhteen laadun ja kestävyYDEN suhteen?

Tämä ongelma on lähtökohdaltaan yksilökeskeinen ja aineistopohjainen, enkä esitä siitä tässä tutkimushypoteeseja.

MENETELMÄ

Tutkittavat

Tutkimus perustuu Lapsesta aikuiseksi –pitkittäistutkimukseen, jossa samoja henkilöitä on tutkittu vuodesta 1968 lähtien (Pulkinen, Fyrstén, Kinnunen, Kinnunen, Pitkänen, & Kokko, 2003). Alkuperäisotokseen kuului 12 satunnaisesti poimittua jyvaskyläläistä kansakoulun toista luokkaa. Tutkittavia oli tuolloin kaikkiaan 369, joista tyttöjä oli 173 ja poikia 196. Tutkimuksen alkaessa tutkittavat olivat iältään noin 8-vuotiaita. Tämän jälkeen heitä on tutkittu 14-, 27-, 33-, 36- ja 42-vuotiaina.

Tutkimukseni pohjautuu 42-vuotiaiden aineistoon, joka on kerätty vuonna 2001. Tällöin tutkimukseen osallistui 151 miestä ja 134 naista (n = 285). Vuoteen 2001 mennessä alkuperäisen, vuoden 1968, otoksen tutkittavista kuusi henkilöä oli kuollut ja 20 henkilöä kieltäytynyt tutkimukseen osallistumisesta. Näin ollen 42-vuotiaiden käytettävissä olevasta otoksesta (n = 343) 83 % osallistui pitkittäistutkimuksen tähän vaiheeseen. Otoksen on todettu edustavan hyvin vuonna 1959 syntynyttä ikäluokkaa aviosäädyn, perhemuodon, lasten määrän ja työllistymisen osalta, kun taas ammattiaseman ja siihen liittyvän koulutuksen osalta naisten taso on todettu hieman korkeammaksi kuin vuonna 1959 syntyneen kohortin naisilla (Pulkinen ym., 2003). Mitään systemaattista syytä tutkimuksesta poisjäämiseen ei ole todettu.

Tutkimukseni rajoittuu niihin tutkittaviin, jotka elämäntilannekyselyn mukaan elivät tai olivat 42 vuoden ikään mennessä eläneet parisuhteessa (eli avioliitossa, avoliitossa tai seurustelusuhteessa; n = 273). Tutkittavien taustatietoja on esitetty taulukossa 1. Sekä perus- että ammatillisessa koulutuksessa sukupuolien välillä oli merkitseviä eroja. Naisilla oli miehiä useammin lukiokoulutus (standardoitu jäännös = 4.3) ja miehillä puolestaan naisia useammin peruskoulupohjainen koulutus (standardoitu jäännös = 3.4). Ammatillisessa koulutuksessa naisilla oli miehiä useammin opistotason tai ammattikorkeakoulututkinto (standardoitu jäännös = 5.7), kun taas miehillä oli naisia useammin kouluasteinen koulutus tai ei koulutusta ollenkaan (standardoidut jäännökset = 4.5, 2.4).

Sekä naisille että miehille yleisin parisuhdemuoto oli avioliitto. Naisista 6,0 % ja miehistä 9,7 % ei tutkimushetkellä elänyt parisuhteessa. Viimeisimmän parisuhteen kesto oli naisilla jakautunut tasaisesti kaikkiin luokkiin (0–10, 11–20, 21–30 vuotta),

TAULUKKO 1. Tutkittavien taustatiedot

Muuttuja	Naiset		Miehet		χ ²
	n	%	n	%	
Peruskoulutus					19.33***
Kansakoulu tai kansalaiskoulu	5	4.0	12	8.8	
Peruskoulu	60	48.4	94	69.1	
Lukio	59	47.6	30	22.1	
Ammatillinen koulutus					42.78***
Ei koulutusta / käynyt kursseja	20	15.5	40	27.8	
Kouluasteinen ammatillinen tutkinto	28	21.7	69	47.9	
Opistoasteinen ammatillinen tutkinto/AMK	62	48.1	23	16.0	
Yliopisto/korkeakoulu	19	14.7	12	8.3	
Parisuhdetyyppi					3.11
Avoliitto	76	65.5	75	66.4	
Avoliitto	22	19.0	22	19.5	
Seurustelu	11	9.5	5	4.4	
Ei parisuhdetta tällä hetkellä	7	6.0	11	9.7	
Viimeisimmän parisuhteen kesto (vuotta)					6.30*
0-10	41	35.3	29	25.9	
11-20	40	34.5	57	50.9	
21-27	35	30.2	26	23.2	
Biologisten lasten lukumäärä					4.28
Ei lapsia	14	10.9	24	16.7	
1	22	17.1	26	18.1	
2	63	48.8	54	37.5	
3-6	30	23.3	40	27.8	
Nuorimman lapsen ikä (vuotta) ^a					15.95**
0-6	16	13.9	36	30.3	
7-12	50	43.5	52	43.7	
13-15	23	20.0	22	18.5	
16-25	26	22.6	9	7.6	
Nykyinen työtilanne					.07
Työssä	109	84.5	120	83.3	
Ei työssä	20	15.5	24	16.7	
Ammattiasema ^a					71.03***
Työntekijä	13	10.1	69	47.9	
Alempi toimihenkilö	77	59.7	23	16.0	
Ylempi toimihenkilö	30	23.3	32	22.2	
Yrittäjä	9	7.0	20	13.9	
Puolison ammattiasema ^a					31.71***
Työntekijä	38	35.5	19	16.2	
Alempi toimihenkilö	20	18.7	63	53.8	
Ylempi toimihenkilö	39	36.4	31	26.5	
Yrittäjä	10	9.3	4	3.4	

^a = jakaumat kuvaavat sitä joukkoa tutkittavista joihin kyseinen ominaisuus soveltuu

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

kun taas miehillä keskimäinen luokka oli selkeästi korostunein (standardoitu jäännös = 2.5; naisiin verrattuna). Lasten lukumäärässä ei sukupuolten välillä ollut eroja; yleisin lasten lukumäärä oli kaksi. Nuorimman lapsen ikä oli miehillä naisia enemmän painottunut alle kouluikäisten luokkaan (0-6 vuotta; standardoitu jäännös = 3.0), kun taas naisten nuorimmat lapset kuuluivat miesten lapsia useammin yli 16-vuotiaiden luokkaan (standardoitu jäännös = 3.2). Molemmilla sukupuolilla yleisin nuorimman lapsen ikäluokka oli kuitenkin ala-asteikäiset (7-12 vuotta).

Sekä naisista että miehistä yli neljä viidesosaa oli tutkimushetkellä töissä. Tutkittavien ja heidän puolisoitensa ammattiasemassa oli tilastollisia eroja sukupuolten välillä. Naiset toimivat miehiä yleisemmin alempina toimihenkilöinä (standardoitu jäännös = 7.5), miehet taas naisia useammin työntekijöinä (standardoitu jäännös = 6.8). Nämä luokat olivat myös sukupuolten yleisimmät ammattiasemat. Naisten puoliset olivat puolestaan miesten puolisoita useammin työntekijöitä (standardoitu jäännös = 3.3) ja miesten puoliset naisten puolisoita yleisemmin alempia toimihenkilöitä (standardoitu jäännös = 5.4). Lisäksi molempien puolisoille oli tyypillistä olla myös ylempi toimihenkilö.

Aineisto ja sen keruu

Tässä tutkimuksessa käytettiin sekundaariaineistoa, joka on kerätty vuonna 2001. Aineiston keruuseen käytettiin kolmea menetelmää: postitettu elämäntilannekysely, haastattelu ja terveystarkastus. Elämäntilannekysely sisälsi kysymyksiä esimerkiksi seuraavilta aihealueilta: koulutus, työ, perhesuhteet, asuminen ja henkilökohtaiset näkemykset. Haastattelun teemat liittyivät esimerkiksi emotion säätelyyn, elämänhistoriaan, aggressiivisuuteen, perheeseen ja parisuhteeseen. Haastattelun ja terveystarkastuksen yhteydessä tutkittavat täyttivät lomakkeita, enimmillään 28 kappaletta, riippuen tutkittavan elämäntilanteesta. Lisäksi tutkittaville annettiin haastattelun jälkeen kotiin täytettäväksi lomakkeita, jotka tuli palauttaa postitse. Tutkimuksessani hyödynnetään elämäntilannekyselyn, haastattelun sekä lomakkeiden tietoja.

Menetelmät ja muuttujat

Tässä tutkimuksessa parisuhteen laatua kuvaavana tekijänä käytettiin parisuhteeseen sopeutumista. Tutkittavat täyttivät sopeutumista mittaavan lomakkeen haastattelun yhteydessä. Mittari koostuu Dyadic Adjustment Scalen alkuperäisen ja uudistetun version kysymyksistä (Busby ym., 1995; Spanier, 1976). Mittarissa on kolme alaskaalaa – konsensus, tyytyväisyys ja koheesio – ja siihen kuuluu myös parisuhteen onnellisuutta kartoittava osio. Edellä mainittujen alaskaalojen lisäksi luotiin myös parisuhteeseen sopeutumista kuvaava summamuuttuja. Summamuuttujien reliabiliteetit on esitetty taulukossa 2.

Parisuhdekonsensusta eli puolisoiden välistä yksimielisyyttä mitattiin ottamalla 15 tekijän kohdalla kantaa kysymykseen ”Kuinka usein sinä ja puolisesi/kumppanisi olette samaa mieltä tai eri mieltä seuraavista asioista?”. Luetelluista tekijöistä seitsemän osiota on peräisin DAS:ista (esim. talous- ja muut kotityöt; ystävät; pyrkimykset, tavoitteet ja tärkeiksi koetut asiat) ja kuusi sekä DAS:ista että testin uudistetusta versiosta, RDAS:ista (esim. uskontoon liittyvät asiat, tärkeiden päätösten tekeminen). Lisäksi asteikkoon on lisätty kaksi omaa osiota (lastenkasvatus, alkoholinkäyttö), jotka on koettu tärkeiksi. Osioihin vastattiin asteikolla 1-6 (1 = aina eri mieltä, 6 = aina samaa mieltä).

Parisuhdetyytyväisyyttä mitattiin neljällä kysymyksellä, jotka kaikki kuuluvat sekä DAS:iin että RDAS:iin. Kysymykset ovat ”Kuinka usein olet harkinnut avioeroa tai suhteen lopettamista?”, ”Kadutko koskaan nykyistä avioliittoasi tai suhdettanne?”, ”Kuinka usein Sinä ja puolisesi riitelette?” ja ”Kuinka usein Sinä ja puolisesi käytte toistenne hermoille?”. Kysymyksiin vastattiin asteikolla 1-6 (1 = kaiken aikaa, 6 = ei koskaan).

Parisuhdekoheesiota eli puolisoiden välistä vetovoimaa mittaavat osiot ovat peräisin sekä DAS:ista että RDAS:ista. Asteikkoon kuuluvat kysymykset ”Onko Sinulla ja puolisesillä/kumppanillasi yhteisiä kodin ulkopuolisia harrastuksia?” (1 = joka päivä, 5 = ei lainkaan) sekä ”Kuinka usein sanoisit, että sinun ja puolisesi/kumppanisi välillä tapahtuu seuraavaa?”. Jälkimmäiseen kysymykseen liittyy kolme alakohtaa (”Vaihdamme innostuneesti ajatuksia”, ”Keskustelemme rauhallisesti jostakin” ja ”Teemme jotain työtä yhdessä”) ja näihin vastattiin asteikolla 1-5 (1 = ei lainkaan, 5 = joka päivä).

Lisäksi parisuhteeseen sopeutumista mitattiin kysymyksellä *suhteen onnellisuudesta* ("Kuinka onnellisena pidät suhdettanne kaiken kaikkiaan?"), johon vastattiin asteikolla 1-7 (1 = erittäin onneton, 7 = täydellinen). Kysymys on peräisin DAS:ista. Alaskaalojen lisäksi muodostettiin yksi *parisuhteeseen sopeutumista* kuvaava summamuuttuja standardoimalla edellä mainitut laatumuuttajat ja laskemalla niiden keskiarvo.

Parisuhteen kestävyyttä kartoitettiin elämäntilannekyselyssä parisuhteen historiaan liittyvillä kysymyksillä. Kestävyyttä kuvaamaan käytettiin kahta muuttujaa. Ensimmäinen viittaa parisuhteen kestävyyteen 42 vuoden ikään mennessä, ja sitä selvitettiin kysymällä, onko tutkittava kokenut avio-/asumuseron elämänsä aikana (0 = kokenut yhden tai useamman avioeron, 1 = kestävä ensimmäinen avioliitto). Toinen kuvaa tutkimushetken parisuhteen kestävyyttä, ja sitä selvitettiin kysymällä tutkittavien siviilisäätyä 42-vuotiaana (0 = eronnut, 1 = naimisissa). Parisuhteen kestävyys viittaa siten parisuhdemuodoista ainoastaan avioliittoon ja siitä eroamiseen.

Tutkimuksessani käytetyt muuttajat, joiden yhteyttä parisuhteen laatuun ja kestävyyteen tarkasteltiin, voidaan jakaa temperamenttipiirteisiin ja *taustatekijöihin*. Käsiteltäviä taustatekijöitä olivat sukupuoli, parisuhdetyyppi, uudelleenavioituminen, vanhemmuus, parisuhteen kesto, avioitumisikä, ammatillinen koulutus, lasten lukumäärä ja nuorimman lapsen ikä (ks. taulukko 1). Nämä tiedot saatiin elämäntilannekyselyistä ja haastatteluista.

Temperamentin mittaamiseen käytettiin Adult Temperament Questionnaire (ATQ) lyhennettyä versiota (Derryberry & Rothbart, 1988; Rothbart ym., 2000). ATQ Short Form koostuu 77 väittämästä, joista muodostuu neljä summamuuttujaa: *negatiivinen affektiivisuus, kontrollointikyky, ulospäinsuuntautuneisuus ja herkkyys aistimuksille*. Nämä puolestaan koostuvat kukin kolmesta alaluokasta lukuun ottamatta negatiivista affektiivisuutta, jossa alaluokkia on neljä. Kuhunkin 77 väittämään otetaan kantaa seitsemänportaisella asteikolla sen mukaan, kuinka hyvin väittämä kuvaa itseä. Numero 1 vastaa lausetta "erittäin huonosti" ja numero 7 puolestaan vastausta "erittäin hyvin". Osa väittämistä on myönteisessä (esim. "Havaitsen usein vähäiset hajut ja tuoksut.") ja osa kielteisessä (esim. "En pitäisi työstä, joka sisältää kanssakäymistä yleisön kanssa.") muodossa. Temperamenttiummuuttajien reliabiliteetit on esitetty taulukossa 2.

Negatiivinen affektiivisuus koostuu alaluokista, jotka ovat pelkääminen (esim. "Pelästyn helposti."), turhautuminen (esim. "Olen tavallisesti kärsivällinen ihminen."); pisteytys käännetty), surullisuus (esim. "Joskus tulen hyvin surulliseksi pienistä

asioista.”) ja epä mukavuuden tunne (esim. ”Värikkäät, välkkyvät valot kiusaavat minua.”). Yhteensä tässä luokassa väittämiä on 26.

Kontrollointikyvyn alaluokkia ovat toiminnan hallinta (esim. ”Myöhästyn usein sovituisista tapaamisista.”; pisteytys käännetty), huomion suuntaaminen (esim. ”Minun on usein vaikeaa tehdä kahta asiaa vuorotellen.”; pisteytys käännetty) ja tunteiden hallinta (esim. ”Voin helposti pidätellä naurua tilanteessa, joissa nauraminen on sopimatonta.”). Väittämiä on yhteensä 19.

Ulospäinsuuntautuneisuuden alaluokkia ovat sosiaalisuus (esim. ”Tavallisesti puhun mielelläni paljon.”), viehtymys voimakkaisiin ärsykkeisiin (esim. ”En nauttisi tunteesta, jonka kokee, kun joku huutaa niin kovaa kuin pystyy.”; pisteytys käännetty) ja myönteisten tunteiden kokeminen (esim. ”Tarvitaan paljon, ennen kuin tunnen olevani todella iloinen.”; pisteytys käännetty). Väittämiä tässä yläluokassa on kaiken kaikkiaan 17.

Herkkyys aistimuksille koostuu alaluokista havaintoherkkyys (esim. ”Huomaan harvoin ihmisten silmien väriä.”), herkkyys tunteille (esim. ”Kun kuuntelen musiikkia, erotan tavallisesti pienetkin tunnesävyt.”) ja herkkyys mielikuville ja miellelyhtymille (esim. ”Kun lepään silmät kiinni, näen joskus kuvia silmissäni.”). Väittämiä on yhteensä 15.

TAULUKKO 2. Summamuuttujien reliabiliteetit

Summamuuttuja	Osioiden lukumäärä	Mittarin vaihteluväli	a
Parisuhteen laatu			
Konsensus	15	1-6	0.88
Tyytyväisyys	4	1-6	0.79
Koheesio	4	1-5	0.72
Parisuhteeseen sopeutuminen (muodostettu standardoiduista laatumuuttujista)	24	Vaihtelee	0.87
Temperamenti			
Negatiivinen affektiivisuus	26	1-7	0.83
Kontrollointikyky	19	1-7	0.80
Ulospäinsuuntautuneisuus	17	1-7	0.72
Herkkyys aistimuksille	15	1-7	0.83

Tilastolliset analyysit

Aineiston tilastollisessa analyysissä käytin SPSS 11.5 for Windows –ohjelmaa. Parisuhdelaatua miehillä ja naisilla kuvailin sopeutumista mittaavan mittarin alaskaalojen keskiarvojen ja keskihajontojen kautta sekä osiotasolla prosenttijakaumien avulla. Sukupuolieroja parisuhteen laadussa tutkin t-testin avulla. Parisuhteen laadun

keskiarvoeroja eri taustamuuttujittain tutkin 2-suuntaisella varianssianalyysillä. Tässä analyysissä sukupuoli oli aina toisena selittävänä muuttujana. Jatkoanalyseissa yhdysvaikutusten tulkitsemiseksi tutkin ryhmien välisiä keskiarvoeroja t-testeillä. Parisuhteen kestävyuden kuvailuun käytin prosenttiosuuksia. Sukupuolieroja suhteen kestävyudessa tutkin χ^2 -riippumattomuustestin avulla ja sukupuolieroja avioerojen ajoittumisessa keskiarvojen ja t-testien avulla.

Sukupuolten välisiä temperamenttieroja tarkastelin t-testien kautta. Temperamentin ja parisuhteen laadun välisten yhteyksien etsimiseen käytin korrelaatioita ja hierarkkista regressioanalyysia. Temperamentin ja parisuhteen kestävyuden välisen yhteyden tutkimiseen käytin puolestaan logistista hierarkkista regressioanalyysia, koska selitettävä muuttuja, kestävyys, on dikotominen eli se voi saada vain kaksi arvoa.

Tutkittavien ryhmittelyyn temperamenttipiirteiden avulla käytin hierarkkista klusterianalyysia (Wardin menetelmä, euklidisen etäisyyden neliö). Muodostettujen temperamenttityyppiryhmien välisten parisuhteen laatuerojen tarkasteluun käytin varianssianalyysia ja eroja parisuhteen kestävyudessa ja taustatekijöissä tarkastelin χ^2 -riippumattomuustestin avulla.

TULOKSET

Parisuhteen laatu ja kestävyys

Parisuhteen laatu. Parisuhteen laatuun liittyvissä tutkimusongelmissa tutkittavien määrä rajautui niihin tutkittaviin, jotka osallistuivat haastatteluun ja siten täyttivät parisuhteen laadun lomakkeen. Laadun alaskaalasta riippuen vastaajia oli 222-227.

Naisten ja miesten arviot parisuhteen laadusta eivät poikenneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Samankaltaisuus ilmenee sekä tutkittaessa ryhmien välisiä eroja laadun eri muuttujissa (parisuhdekonsensus, parisuhdetyytyväisyys, parisuhdekoheesio, parisuhteen onnellisuus, parisuhteeseen sopeutuminen) riippumattomien otosten t-testeillä (taulukko 3) että osiotasolla (taulukot 4, 5 ja 6).

TAULUKKO 3. Parisuhteen laatu sukupuolittain

Muuttuja	Naiset (n = 114-115)		Miehet (n = 108-112)		t	df	p
	ka	s	ka	s			
Parisuhdekonsensus (vaihteluväli 1-6)	4.71	0.61	4.69	0.55	0.34	225	0.734
Parisuhdetyytyväisyys (vaihteluväli 1-6)	4.81	0.65	4.86	0.63	-0.59	224	0.557
Parisuhdekoheesio (vaihteluväli 1-5)	3.44	0.58	3.40	0.67	0.47	224	0.641
Parisuhteen onnellisuus (vaihteluväli 0-6)	3.71	1.12	3.65	1.16	0.41	220	0.684
Parisuhteeseen sopeutuminen	0.01	0.85	-0.01	0.83	0.17	225	0.862

Parisuhdekonsensus. Kaiken kaikkiaan tutkittavat kertoivat olevansa varsin yksimielisiä puolisonsa tai kumppaninsa kanssa tutkituissa asioissa (taulukko 4). Erittäin voimakasta yksimielisyys (aina / melkein aina samaa mieltä) oli tärkeiden päätösten tekemisessä: yli 80 % tutkittavista vastasi olevansa puolisonsa tai kumppaninsa kanssa yksimielisiä tärkeiden päätösten tekemisessä. Samoin yli 80 % naisista kertoi olevansa yksimielisiä puolisonsa kanssa suhtautumisessa vanhempiin ja appivanhempiin ja yli 80 % miehistä työuraan liittyvissä päätöksissä ja lasten kasvatuksessa.

Useimmiten erimielisyyttä (aina / melkein aina eri mieltä) ilmaistiin talous- ja kotitöissä. Seuraavaksi eniten erimielisyyttä aiheutti naisilla uskontoon liittyvät asiat ja

alkoholinkäyttö, kun taas miehillä kolmeen yleisimpään aihealueeseen kuuluivat talous- ja kotitöiden lisäksi seksuaalinen kanssakäyminen ja uskontoon liittyvät asiat.

Eniten ajoittaista erimielisyyttä (usein eri mieltä / silloin tällöin samaa mieltä) tutkittavat ilmaisivat talous- ja kotitöissä ja miesten kohdalla tunteiden osoittamisessa. Kuitenkin ainoa aihepiiri, jossa suurin osa tutkittavista ilmaisi ajoittaista erimielisyyttä yksimielisyyden sijaan, oli talous- ja kotityöt naisten kohdalla. Kaikissa muissa väittämässä suurin osa tutkittavista ilmaisi siis yksimielisyyttä.

TAULUKKO 4. Naisten ja miesten arviot parisuhdekonsensuksesta (%)

Väittäjä	Aina / Melkein aina eri mieltä		Usein eri mieltä / Silloin tällöin samaa mieltä		Aina / Melkein aina samaa mieltä	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
Kuinka usein sinä ja puoliso/kumppanisi olette samaa tai eri mieltä seuraavista asioista?						
1. Rahankäyttö ja talousasiat	1.7	2.7	25.2	25.9	73.0	71.4
2. Uskontoon liittyvät asiat	7.0	4.5	28.1	23.6	64.9	71.8
3. Tunteiden osoittaminen	4.3	1.8	25.2	48.2	70.4	50.0
4. Ystävät	2.6	0.0	24.3	33.0	73.0	67.0
5. Seksuaalinen kanssakäyminen	4.3	6.3	17.4	33.0	78.3	60.7
6. Käytöstavat (mikä sopii / mikä ei)	3.5	2.7	21.7	36.6	74.8	60.7
7. Suhtautuminen vanhempiin ja appivanhempiin	3.5	1.8	13.9	21.6	82.6	76.6
8. Pyrkimykset, tavoitteet ja tärkeiksi koetut asiat	2.6	0.0	19.1	26.8	78.3	73.2
9. Yhdessä vietetyn ajan määrä	6.1	3.6	29.6	42.3	64.3	54.1
10. Tärkeiden päätösten tekeminen	3.5	0.0	10.4	18.8	86.1	81.3
11. Talous- ja muut kotityöt	7.8	6.3	42.6	47.3	49.6	46.4
12. Vapaa-ajan harrastukset	5.2	3.6	27.0	38.7	67.8	57.7
13. Työuraan liittyvät päätökset	2.6	0.9	22.6	18.9	74.8	80.2
14. Lasten kasvatus	4.5	0.9	19.6	17.4	75.9	81.7
15. Alkoholien käyttö	7.0	3.6	20.0	20.7	73.0	75.7

Parisuhdetyytyväisyys. Myös arviot parisuhdetyytyväisyydestä olivat varsin positiivisia (taulukko 5). Suurin osa naisista ja miehistä ilmoitti harkinneensa avioeroa tai suhteen lopettamista tai katuneensa nykyistä suhdetta tai avioliittoa vain harvoin tai ei koskaan. Tutkittavista noin puolet ilmoitti riitelevänsä harvoin tai ei koskaan ja noin puolet useimmiten tai silloin tällöin. Suurin piirtein samoin jakautuivat vastaukset kysymyksessä puolison kanssa toistensa hermoille käymisestä.

Parisuhdekoheesio. Noin puolet tutkittavista kertoi omaavansa kodin ulkopuolisia harrastuksia puolisonsa kanssa silloin tällöin, noin kolmasosa ei lainkaan tai harvoin ja vajaa viidennes joka päivä tai melkein joka päivä (taulukko 6). Suurin osa tutkittavista kertoi vaihtavansa innostuneesti ajatuksia tai keskustelelevansa rauhallisesti jostakin

puolisonsa kanssa joka päivä tai melkein joka päivä ja tekevänsä jotain työtä yhdessä puolisonsa kanssa silloin tällöin.

TAULUKKO 5. Naisten ja miesten arviot parisuhdetyytyväisyydestä (%)

Väittämä	Kaiken aikaa / Hyvin usein		Useimmiten / Silloin tällöin		Harvoin / Ei koskaan	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
1. Kuinka usein olet harkinnut avioeroa tai suhteenne lopettamista?	5.3	3.6	13.2	13.5	81.6	82.9
2. Kadutko koskaan nykyistä avioliittoasi tai suhdettanne?	0.9	0.9	11.3	11.7	87.8	87.4
3. Kuinka usein Sinä ja puoliso/kumppanisi riitelette?	0.9	1.8	52.2	46.8	47.0	51.4
4. Kuinka usein Sinä ja puoliso/kumppanisi käytte toistenne hermoille?	2.6	0.9	55.7	50.5	41.7	48.6

Parisuhteen onnellisuus. Arviot parisuhteen onnellisuudesta olivat varsin positiivisia. Onnelliseksi (täydellinen, erittäin onnellinen, hyvin onnellinen tai onnellinen) suhteensa arvioi naisista 87,8 % ja miehistä 85,2 %. Onnettomia (erittäin onneton, melko onneton tai vähän onneton) naisista oli 12,3 % ja miehistä 14,8 %. Erittäin onnettoman tai täydellisenä suhdettaan piti 0,9 % - 1,9 % tutkittavista.

TAULUKKO 6. Naisten ja miesten arviot parisuhdekoheesiosta (%)

Väittämä	Ei lainkaan/ Harvoin		Silloin tällöin		Melkein joka päivä/ Joka päivä	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
1. Onko Sinulla ja puolisolasi/kumppanillasi yhteisiä kodin ulkopuolisia harrastuksia? Kuinka usein sanoisit, että Sinun ja puoliso/kumppanisi välillä tapahtuu seuraavaa?	32.7	35.5	48.7	47.3	18.6	17.3
2. Vaihdamme innostuneesti ajatuksia	9.6	7.2	32.5	35.1	57.9	57.7
3. Keskustelemme rauhallisesti jostakin	4.3	2.7	17.4	23.4	78.3	73.9
4. Teemme jotain työtä yhdessä	7.8	14.4	48.7	46.8	43.5	38.7

Parisuhteen laadun arviot sukupuolen, parisuhdetyypin, uudelleenavioitumisen, vanhemmuuden, parisuhteen keston ja avioitumisiän mukaan. Tutkittaessa 2-suuntaisella varianssianalyysillä taustatekijöiden yhteyttä parisuhteen laadun muuttujiin, löytyi vanhemmuuden (on/ei lapsia) ja sukupuolen yhdysvaikutus tyytyväisyyden kohdalla ($F(1,222) = 5.48, p < 05$). Lapsettomien miesten ($n = 15; ka = 5.12$) tyytyväisyys parisuhteeseen oli korkeampaa kuin lapsettomien naisten ($n = 10; ka = 4.49; t(23) = -2.14, p < 05$). Ensimmäisessä ja uudessa avioliitossa elävien välillä

löytyi tilastollisesti merkitsevä ero koheesiossa ($F(1,143) = 6.02, p < .05$). Uusissa avioliitoissa ($n = 20$; $ka = 3.78$) parisuhteen koheesio oli ensimmäisiä avioliittoja korkeampaa ($n = 127$; $ka = 3.42$).

Myös parisuhteen keston eri luokkien välillä ilmeni eroja koheesiossa ($F(2,216) = 8.21, p < .001$) sekä parisuhteeseen sopeutumisessa ($F(2,216) = 3.27, p < .05$). Muuttujien välinen yhteys oli U-käyrän muotoinen. Alle 11 vuotta kestäneissä suhteissa ($n = 67$; $ka = 3.59$) elävät saivat keskimittaisissa suhteissa (11-20v; $n = 95$; $ka = 3.23$) olevia korkeampia pistemääriä koheesiossa ($t(160) = 3.59, p < .001$). Samoin pitkissä suhteissa (21-30v; $n = 60$; $ka = 3.53$) elävät arvioivat suhteensa koheesio keskimittaisissa suhteissa olevia korkeammaksi ($t(153) = -3.13, p < .01$). Parisuhteeseen sopeutumisessa erot olivat samantyyllisiä, joskaan eivät yhtä voimakkaita. Lyhyiden ($ka = .09$) ja keskimittaisten suhteiden ($ka = -.16$) sopeutumisen keskiarvoero ei ollut tilastollisesti merkitsevä ($t(160) = 3.59, p = .09$). Pitkissä suhteissa elävät ($ka = .17$) saivat keskimittaisissa eläviä korkeampia pistemääriä parisuhteeseen sopeutumisessa ($t(153) = -2.60, p < .05$).

Parisuhteen kestävyys. Tässä tutkimuksessa eroista puhuttaessa tarkoitetaan ensimmäistä ihmisen kokemaa avio- tai asumuseroa. Useamman kerran eronneiden ($n = 2$) kohdalla tarkastellaan siis vain ensimmäistä eroa. Erojen määrässä ja niiden ajoittumisessa ei löytynyt sukupuolieroja. Naimisiin menneistä naisista ($n = 106$) 31,1 % ($n = 33$) ja miehistä ($n = 105$) 29,9 % ($n = 32$) oli 42 vuoden ikään mennessä kokenut avio- tai asumuseron. Keskimääräinen avioliiton kesto erotessa oli naisilla 8,76 vuotta ja miehillä 9,50 vuotta. Keskimääräinen ensimmäisen eron kokemisikä naisilla oli reilut 32 vuotta, kun taas miehet olivat ensimmäisen eronsa aikana noin 33-vuotiaita. Kaikista tutkittavista 42-vuotiaana siviilisäädyltään eronneita (vrt. naimisissa, naimaton, leski) oli naisissa 17,1 % ($n = 22$) ja miehissä 15,3 % ($n = 22$).

Temperamentin yhteys parisuhteen laatuun ja kestävyteen

Temperamenttiin liittyvissä tutkimuskysymyksissä mukana olivat ne parisuhteessa elävät tai eläneet tutkittavat, jotka palauttivat temperamenttilomakkeen ($n = 228$).

Temperamenttipiirteet. Naisten ja miesten temperamenttipiirteissä löytyi joitakin eroja (taulukko 7). Naiset saivat keskimäärin miehiä korkeampia pistemääriä negatiivisessa affektiivisuudessa ja aistimusherkkyydessä. Näin ollen naiset kokivat miehiä enemmän kielteisiä tunteita, kuten pelkoa ja turhautumista, ja aistivat

herkemmin tunteita, havaintoja ja mielikuvia. Molemmissa tapauksissa erot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p < .001$). Sen sijaan kontrollointikyvyn ja ulospäinsuuntautuneisuuden keskiarvot eivät eronneet toisistaan merkitsevästi sukupuolten välillä.

TAULUKKO 7. Temperamenttipiirteet sukupuolittain

Muuttuja (mittareiden vaihteluväli 1-7)	Naiset (n = 116)		Miehet (n = 112)		t	df	p
	ka	S	ka	s			
Negatiivinen affektiivisuus	4.00	0.60	3.53	0.70	5.46	226	0.000
Kontrollointikyky	4.85	0.61	4.76	0.71	1.10	226	0.275
Ulospäinsuuntautuneisuus	4.26	0.63	4.25	0.72	0.13	226	0.899
Herkkyys aistimuksille	4.93	0.81	4.52	0.80	3.85	226	0.000

Temperamenttipiirteiden yhteys parisuhteen laatuun

Korrelaatiotarkastelut

Taulukossa 8 on esitetty taustatekijöiden, temperamenttipiirteiden ja parisuhteen laatumuuttujien väliset korrelatiiviset yhteydet naisilla ja miehillä. Taustatekijät valittiin mukaan aiemman tutkimustiedon pohjalta. Parisuhteen kesto jaettiin kolmeen luokkaan (0-10v, 11-20v, 21-30v), joista kustakin tehtiin dummy-muuttuja, koska edellä oli havaittu parisuhteen laadun ja keston välillä ei-lineaarinen yhteys eikä korrelaatioiden avulla voida tutkia tällaisia yhteyksiä. Dummy-muuttuja on aina kaksiluokkainen eli se kertoo kuuluuko tutkittava kyseiseen luokkaan vai ei. Luokitteluasteikollisesta parisuhdetyypistä tehtiin myös neljä dummy-muuttujaa: ensimmäinen avioliitto (on/ei), uusi avioliitto (on/ei), avoliitto (on/ei) ja seurustelusuhde (on/ei). Lisäksi luokitteluasteikolliseen nuorimman lapsen ikä –muuttujaan lisättiin ylimmäksi luokaksi ”ei lapsia”.

Naisten temperamenttimuuttujat eivät korreloineet yhdenkään laatumuuttujan kanssa. Naisilla erityisesti parisuhdemuotoon ja suhteen kestoon liittyvät tekijät yhdistyivät parisuhteen laatuun. Seurustelusuhhteessa eläminen liittyi hyvään parisuhteen laatuun niin, että seurustelusuhhteessa elävät saivat muita parempia pistemääriä konsensuksessa, koheesiossa ja parisuhteeseen sopeutumisessa. Puolestaan avoliitossa eläminen kytkeytyi naisilla heikkoon koheesioon ja parisuhteeseen sopeutumiseen. Samoin keskimittaisessa (11-20v) suhteessa elävät naiset arvioivat suhteensa muita heikommaksi koheesion suhteen, kun taas pitkäkestoisessa (21-30v) suhteessa elävät

olivat muita onnellisempia. Myös ammatillinen koulutus kytkeytyi naisten onnellisuuteen niin, että mitä korkeammin koulutettu nainen oli, sitä onnellisemmaksi hän arvioi suhteensa.

Miehillä useat tausta- ja temperamenttitekijät korreloivat laatumuuttujien kanssa. Temperamenttipiirteistä erityisesti voimakas negatiivinen affektiivisuus liittyi heikkoon parisuhteen laatuun; se kytkeytyi koheesiota lukuun ottamatta kaikkiin laatumuuttujiin. Voimakas kontrollointikyky ja aistimusherkyys miehillä liittyivät puolestaan hyvään parisuhteen laatuun. Molemmat näistä temperamenttipiirteistä kytkeytyivät konsensukseen ja kontrollointikyky myös parisuhteeseen sopeutumiseen. Taustatekijöistä erityisesti koulutus sekä parisuhteen kestoon ja lapsiin liittyvät muuttujat kytkeytyivät parisuhteen laatumuuttujiin. Ammatillinen koulutus liittyi parisuhteen laatuun niin, että mitä korkeammin koulutettu mies oli, sitä paremmaksi hän arvioi suhteensa konsensuksen, onnellisuuden ja suhteeseen sopeutumisen. Parisuhteen kestolla oli yhteys parisuhteen laatuun niin, että alle 11 vuotta kestäneessä suhteessa eläminen liittyi miehillä hyvään ja keskimittaisessa (11-20v) suhteessa eläminen puolestaan heikkoon parisuhteen laatuun. Nämä yhteydet oli havaittavissa tarkasteltaessa laatumuuttujista koheesiota ja parisuhteeseen sopeutumista. Hyvään koheesioon kytkeytyi myös uudessa avioliitossa eläminen. Lapsiin liittyvistä taustamuuttujista miehillä korkea nuorimman lapsen ikä liittyi hyvään tyytyväisyyteen ja sopeutumiseen ja korkea lasten lukumäärä hyvään konsensukseen.

Sekä naisilla että miehillä parisuhteen laatumuuttujat korreloivat voimakkaasti keskenään. Kaikki korrelaatiot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä. Temperamenttipiirteet olivat myös yhteydessä toisiinsa. Negatiivinen affektiivisuus liittyi negatiivisesti sekä kontrollointikykyyn että ulospäinsuuntautuneisuuteen. Erityisen voimakas oli miesten negatiivisen affektiivisuuden ja kontrollointikyvyn välinen yhteys ($r = -.70$) Voimakkaasti negatiivisesti affektiiviset naiset ja miehet olivat siis heikosti kontrollointikykyisiä ja vähäisesti ulospäinsuuntautuneita. Ulospäinsuuntautuneisuus ja herkkyys aistimuksille liittyivät toisiinsa niin, että mitä voimakkaammin nainen tai mies oli ulospäinsuuntautunut, sitä voimakkaammin hän oli myös aistimusherkkä. Lisäksi naisilla vahva kontrollointikyky liittyi voimakkaaseen ulospäinsuuntautuneisuuteen.

TAULUKKO 8. Taustamuuttujien, temperamenttipiirteiden ja parisuhteen laatumuuttujien väliset korrelaatiot

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
<u>Taustatekijät</u>																			
1. Lasten lukumäärä	-	-.69 ***	-.21 *	.04	.17	.13	.25 **	.11	-.08	-.17	-.14	-.07	.21*	.06	.19*	.01	-.02	.03	.06
2. Nuorimman lapsen ikä	-.52 **	-	.19*	-.15	-.02	-.07	-.27 **	-.03	.09	.21*	.11	.11	-.11	.08	.07	.22*	.18	.12	.19*
3. Alle 11 vuotta kestänyt suhde (ei/on)	-.07	.25 **	-	-.60 ***	-.33 ***	-.13	-.49 ***	.28 **	.18	.17	-.13	.12	-.05	-.04	.18	.12	.27 **	.17	.23*
4. Keskimittainen (11-20v) suhde (ei/on)	-.06	-.40 ***	-.54 ***	-	-.56 ***	.17	.11	-.11	-.01	-.05	.25*	-.31 **	-.06	.04	-.15	-.10	-.31 **	-.15	-.22*
5. Pitkäkestoinen (21-30v) suhde (ei/on)	.13	-.15	-.49 ***	-.48 ***	-	-.07	.37 ***	-.16	-.17	-.12	-.17	.25*	.12	-.01	-.01	-.01	.10	.00	.03
6. Ammatillinen koulutus	.02	-.12	-.25 **	.14	.11	-	.34 ***	.01	-.15	-.22 *	-.17	.13	.16	.08	.21*	.14	.10	.20*	.19*
7. Ensimmäinen Avioliitto (ei/on)	.20*	-.16	-.63 ***	.11	.53 ***	.22*	-	-.36 ***	-.57 ***	-.25 **	-.11	.13	-.00	-.02	.04	.07	-.02	.10	.04
8. Uusi Avioliitto (ei/on)	-.01	-.15	.03	.10	-.14	.07	-.36 ***	-	-.15	-.07	.03	-.04	-.03	.00	.14	.01	.19*	.16	.18
9. Avioliitto (ei/on)	-.12	.12	.27 **	.03	-.31 **	-.25 **	-.55 ***	-.15	-	-.10	.07	-.09	.07	-.11	-.07	.05	-.01	-.04	-.01
10. Seurustelu-suhde (ei/on)	.12	-.00	.45 ***	-.24 *	-.22 *	-.09	-.38 ***	-.10	-.15	-	-.01	-.01	-.00	.11	.08	.02	.02	-.06	-.01

(jatkuu)

TAULUKKO 8. (jatkuu)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
Temperamentti																			
11. Negatiivinen affektiivisuus	-.07	.13	.11	-.06	-.04	-.09	-.08	-.07	.05	.10	-	-.70***	-.31**	-.04	-.29**	-.21*	-.13	-.23*	-.26**
12. Kontrollointikyky	.04	-.05	-.18	.20*	-.03	.18	.12	.08	-.11	-.12	-.33***	-	.08	.04	.22*	.18	.14	.18	.22*
13. Ulospäinsuuntauneisuus	.03	-.15	-.08	.08	-.01	.15	.18	-.05	-.16	.03	-.30**	.25**	-	.52***	.14	.03	.13	.16	.14
14. Herkkyys aistimuksille	.07	.01	-.09	.05	.04	.10	.14	.04	-.06	-.14	.06	.03	.39***	-	.23*	.01	.17	.07	.15
Parisuhteen laatu																			
15. Konsensus	-.01	-.05	-.05	-.06	.12	.08	.08	-.04	-.15	.20*	-.03	.12	.08	.01	-	.58***	.57***	.64***	.82***
16. Tyytyväisyys	.12	-.00	-.00	-.13	.14	.15	.05	.07	-.17	.18	-.12	.05	.01	-.03	.70***	-	.46***	.69***	.80***
17. Koheesio	-.09	.17	.13	-.26**	.14	.16	-.04	.11	-.19*	.24*	-.08	.12	.16	.17	.59***	.58***	-	.64***	.81***
18. Onnellisuus	.02	-.03	-.04	-.15	.19*	.19*	.14	.01	-.17	.10	-.09	.13	.11	.02	.67***	.73***	.63***	-	.89***
19. Parisuhteeseen sopeutuminen	.02	.03	.02	-.18	.17	.17	.08	.05	-.22*	.21*	-.09	.12	.10	.05	.87***	.88***	.81***	.88***	-

Huom. Lävistäjän yläpuolella miesten ja alapuolella naisten korrelaatiot. Suhdeasteikollisten muuttujien kohdalla käytetty Pearsonin korrelaatiokerrointa ja luokitelluasteikollisten muuttujien kohdalla Spearmanin korrelaatiokerrointa.

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

Regressioanalyysit

Tarkastelemalla korrelaatioita voidaan tutkia muuttujien keskinäisiä yhteyksiä, kun taas regressioanalyysin avulla voidaan tutkia paljonko muuttujat yhdessä selittävät jotakin tekijää. Temperamenttipiirteiden yhteyttä parisuhteen laatuun tutkittiin hierarkkisen regressioanalyysin avulla. Hierarkkisessa regressioanalyysissä regressiomalliin lisätään muuttujaryhmä kerrallaan ja jokaisen lisäyksen, askeleen, jälkeen tarkastellaan mallin selityskyvyssä tapahtuvia muutoksia (ks. Nummenmaa, Konttinen, Kuusinen, & Leskinen, 1997).

Regressioanalyysit tehtiin kullekin selitettävälle parisuhteen laatumuuttujalle erikseen. Samoin naiset ja miehet käsiteltiin erikseen, koska aiemmissa tarkasteluissa oli huomattu sukupuolilla erilaisia yhteyksiä temperamenttipiirteiden ja laadun välillä. Selittäjät malleihin valittiin niin, että mukaan otettiin ne muuttujat, jotka korreloivat kyseisen selitettävän muuttujan kanssa. Vaikka selittävät muuttujat korreloivat keskenään, tarkasteltaessa multikollineaarisuustestejä ei ongelmaa ilmennyt. Malleista raportoidaan standardoidut regressiokertoimet, askeleiden selitysasteet, mallin kokonaisselitysaste ja mallin korjattu kokonaisselitysaste. Korjattua selitystasetta voidaan käyttää mallien vertailuun, koska siinä on huomioitu selittäjien lukumäärä. Korjaamaton selitysaste kohoo aina kun siihen lisätään selittäjiä, joten eri määrän selittäjiä sisältävien mallien vertailu ei onnistu sen avulla. Kaikissa naisten malleissa ja miesten koheesion mallissa selittäjinä oli ainoastaan ensimmäisen askeleen muuttujia, joten näissä malleissa ensimmäisen askeleen selitysaste on sama kuin mallin kokonaisselitysaste.

Naisten parisuhteen laadun selittyminen temperamenttipiirteillä. Naisten malleissa selittäjinä oli ainoastaan taustamuuttujia, koska temperamenttimuuttujat eivät korreloineet naisten parisuhteen laatumuuttujien kanssa (liite 1, taulukko 1). Naisilla konsensusta ja tyytyväisyyttä ei pystytty selittämään käytettävissä olevilla muuttujilla tilastollisesti merkitsevästi. Koheesion, onnellisuuden ja parisuhteeseen sopeutumisen mallit olivat selitysasteiltaan tilastollisesti melkein merkitseviä, mutta niidenkään kohdalla ei löydetty yhtään yksittäistä selittäjää, jonka standardoitu regressiokerroin olisi poikennut nolasta tilastollisesti merkitsevästi.

Miesten parisuhteen laadun selittyminen temperamenttipiirteillä. Miehillä luodut regressiomallit olivat kaikki vähintään tilastollisesti melkein merkitseviä (taulukko 9). Konsensuksesta pystyttiin selittämään korjatulla selitysasteella ilmaistuna 14,9 %,

tyytyväisyydestä 11,8 %, koheesiosta 10,1 %, onnellisuudesta 7,4 % ja parisuhteeseen sopeutumisesta 12,1 %.

Yksittäiset taustamuuttajat eivät lopullisessa mallissa selittäneet miesten *konsensusta* tilastollisesti merkitsevästi, mutta niiden yhteinen selitysaste oli tilastollisesti melkein merkitsevä ($R^2 = 9\%$). Kun tarkasteltiin selittäjinä ainoastaan taustamuuttajia (eli kun mallissa oli ainoastaan ensimmäinen askel) ammatillisen koulutuksen standardoitu regressiokerroin oli tilastollisesti melkein merkitsevä ($\beta = .19$, $p = .04$). Näin ollen korkea ammatillinen koulutus yhdistyi hyvään konsensukseen. Temperamenttimuuttujista herkkyys aistimuksille selitti konsensusta tilastollisesti melkein merkitsevästi niin, että mitä korkeampi aistimusherkyys miehellä oli, sitä voimakkaampaa oli hänen suhteensa konsensus. Temperamenttimuuttajat korreloivat voimakkaasti keskenään, joten vaikka multikollinearisuus-testeissä ei ilmennyt ongelmia, muutettiin konsensuksen regressiomallia poistamalla siitä erityisen voimakkaasti korreloivista temperamenttimuuttujista – negatiivisesta affektivisuudesta ja kontrollointikyvystä – toinen. Myös negatiivinen affektiivisuus ja kontrollointikyky saivat molemmat tilastollisesti merkitsevät standardoidut regressiokertoimet silloin, kun toinen muuttujista puuttui mallista. Negatiivisen affektiivisuuden standardoitu regressiokerroin kontrollointikyvyn puuttuessa mallista oli $-.24$ ($p = .01$) ja kontrollointikyvyn standardoitu regressiokerroin negatiivisen affektiivisuuden puuttuessa mallista $.22$ ($p = .02$). Näin ollen hyvään konsensukseen liittyi vähäinen negatiivinen affektiivisuus ja voimakas kontrollointikyky. Kaikki nämä kolme temperamenttimuuttajaa sisältävän askeleen selitysaste oli tilastollisesti merkitsevä.

Tyytyväisyyttä miesten regressiomallissa selitti tilastollisesti merkitsevästi nuorimman lapsen ikä ja negatiivinen affektiivisuus. Korkea nuorimman lapsen ikä ja matala negatiivinen affektiivisuus yhdistyivät suureen tyytyväisyyteen. Myös molempien askelten selitysasteet (molemmissa $R^2 = 7\%$) olivat tilastollisesti merkitseviä.

Koheesion mallissa oli mukana vain taustatekijöitä. Nämä selittivät koheesiota tilastollisesti merkitsevästi ($R^2 = 13\%$). Keskimittaisen suhteen ja uuden avioliiton standardoidut regressiokertoimet olivat melkein merkitseviä, eli keskimittaisessa suhteessa elävät kokivat suhteensa muita huonommaksi ja uudessa avioliitossa elävät paremmaksi koheesion osalta.

Ammatillinen koulutus ja negatiivinen affektiivisuus liittyivät *onnellisuuteen* tilastollisesti melkein merkitsevästi ($R^2 = 4-5\%$). Korkea ammatillinen koulutus ja

matala negatiivinen affektiivisuus liittyivät korkeaan onnellisuuteen. Myös molempien askelten selitysasteet olivat melkein merkitseviä.

Parisuhteeseen sopeutumisen selittäjistä nuorimman lapsen iällä ja ammatillisella koulutuksella oli tilastollisesti melkein merkitsevät standardoidut regressiokertoimet. Mitä vanhempi nuorin lapsi oli ja mitä korkeampi koulutus miehellä oli, sitä parempaa oli hänen suhteeseen sopeutumisensa. Temperamenttimuuttujien standardoidut regressiokertoimet eivät nousseet tilastollisesti merkitseväksi, mutta kun mallista poistettiin voimakkaasti korreloivista temperamenttipiirteistä toinen, kohosi negatiivinen affektiivisuus, mutta ei kontrollointikyky, melkein merkitseväksi selittäjäksi ($\beta = -.20$). Sopeutumisen mallissa taustamuuttujien askeleen selitysaste oli melkein merkitsevä ($R^2 = 14\%$), mutta molemmat temperamenttimuuttujat sisältävän askeleen selitysaste ei noussut tilastollisesti merkitseväksi.

TAULUKKO 9. Miesten parisuhteen laadun selittyminen temperamenttipiirteillä

Muuttuja	Konsensus		Tyytyväisyys		Koheesio		Onnellisuus		Parisuhteeseen sopeutuminen	
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
Askel 1:		.09		.07		.13		.05		.14
Taustamuuttujat		*		**		**		*		*
Lasten lukumäärä	.14		-		-		-		-	
Nuorimman lapsen ikä	-		.30**		-		-		.23*	
Alle 11 vuotta kestänyt suhde (ei/on)	-		-		.05		-		.08	
Keskimittainen (11-20v) suhde (ei/on)	-		-		-.23*		-		-.08	
Ammatillinen koulutus	.17		-		-		.20*		.22*	
Uusi avioliitto (ei/on)	-		-		.20*		-		-	
Askel 2:		.10		.07		-		.04		.04
Temperamentti-piirteet		**		**				*		
Negatiivinen affektiivisuus	-.18		-.26**		-		-.20*		-.18	
Kontrollointikyky	.09		-		-		-		.03	
Herkkyys aistimuksille	.21*		-		-		-		-	
Mallin R^2		.19**		.14**		.13**		.09**		.18**
Mallin aR^2 ^a		.15		.12		.10		.07		.12

Huom. β = standardoitu regressiokerroin mallin viimeisellä askeleella, ΔR^2 = selitysasteen (R^2) muutos kun askeleen muuttujat on mukana, a = korjattu muuttujan arvo, ^a = SPSS-ohjelma ei ilmoita korjattujen selitysasteiden merkitsevyyksiä

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Temperamenttipiirteiden yhteys parisuhteen kestävyYTEEN

Korrelaatiotarkastelut

Temperamentin ja parisuhteen kestävyYden välisen yhteyden tutkiminen aloitettiin korrelaatiotarkasteluilla. Kestävyysmuuttujia oli kaksi. Ensimmäinen kestävyysmuuttuja kertoo, onko ihmisellä takanaan *42 vuoden ikään mennessä* kestävä avioliitto vai onko hän kokenut avio- tai asumuseron. Toinen muuttuja viittaa siviilisäättyyn *42 vuoden iässä*. KestävyYttä tässä muuttujassa kuvaa naimisissa olo ja eronneisuutta eronnut-siviilisäätty. Molemmissa muuttujissa kestävyYttä ilmaisevana luokkana ovat siis naimisissa olevat. Ainoa tapaus, jossa tutkittava tulee luokitelluiksi eri tavalla näissä kahdessa muuttujassa on hänen kuuluessa kaksi kertaa avioituneisiin (eli henkilöihin, jotka ovat eronneet ja avioituneet uudelleen, mutta eivät eronneet tästä toisesta avioliitosta; $n = 20$); ensimmäisessä muuttujassa uudelleenavioituneet kuuluvat eronneiden ryhmään ja toisessa muuttujassa he tulevat luokitelluiksi 42-vuotiaana kestävyYttä edustavaan ryhmään. Kestävyysmuuttujat ovat luonteeltaan erilaisia niin, että ensimmäinen muuttuja huomioi koko kuluneen elämänsä ja jälkimmäinen vain tutkimushetken tilanteen. KestävyYttä käsiteltiin näiden kahden muuttujan kautta, jotta ilmiöstä saataisiin mahdollisimman monipuolinen kuva.

Tarkasteluissa mukana olevista taustamuuttujista lasten lukumäärä ja nuorimman lapsen ikä viittaavat tutkimushetken tilanteeseen, joten niitä ei ole mielekäs käyttää silloin kun kestävyys määritellään viittaamaan myös yksilön aiempaan elämänsä (kestävyys 42 vuoden ikään mennessä). Sen sijaan avioitumisikä ja ammatillinen koulutus ovat ominaisuuksia, joita voidaan käyttää hyväksi molempien kestävyysmuuttujien yhteydessä. Uudelleenavioituneilla avioitumisikä viittaa ensimmäisen kestävyysmuuttujan (kestävyys 42 vuoden ikään mennessä) kohdalla ensimmäiseen ja toisen kestävyysmuuttujan (kestävyys 42-vuotiaana) yhteydessä viimeisimpään avioliittoon.

Parisuhteen kestävyys (taulukot 10 ja 11) kytkeytyi sekä naisilla että miehillä ammatilliseen koulutukseen ja avioitumisikänsä niin, että mitä korkeampi hänen ammatillinen koulutuksensa tai avioitumisikänsä oli, sitä todennäköisemmin hän ei ollut kokenut avio-/asumiseroa 42 vuoden ikään mennessä ja hän oli naimisissa 42-vuotiaana (verrattuna eronneisiin). Lisäksi naimisissa-siviilisäättyyn kytkeytyi naisilla matala negatiivinen affektiivisuus ja miehillä alhainen nuorimman lapsen ikä.

TAULUKKO 10. Taustamuuttujien, temperamenttipiirteiden ja parisuhteen kestävyden (42 vuoden ikään mennessä) korrelaatiot

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
<u>Taustatekijät</u>							
1. Ammatillinen koulutus	-	.26**	-.13	.13	.14	.08	.26**
2. Avioitumisikä	.20*	-	-.05	.03	-.05	.02	.43***
<u>Temperamentti</u>							
3. Negatiivinen affektiivisuus	-.09	.01	-	-.70***	-.32**	-.07	-.07
4. Kontrollointikyky	.18	-.04	-.27**	-	.11	.06	.07
5. Ulospäinsuuntautuneisuus	.20*	.13	-.25**	.22*	-	.52***	-.09
6. Herkkyys aistimuksille	.14	-.01	.04	.06	.36***	-	.04
<u>Parisuhteen kestävyys</u>							
7. Parisuhteen kestävyys (kokenut eron/kestävä suhde)	.24*	.29**	-.18	.06	.05	-.01	-

Huom. Lävistäjän yläpuolella miesten ja alapuolella naisten korrelaatiot. Käytetty Spearmanin korrelaatiokerrointa. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

TAULUKKO 11. Taustamuuttujien, temperamenttipiirteiden ja parisuhteen kestävyden (42-vuotiaana) korrelaatiot

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
<u>Taustatekijät</u>									
1. Lasten lukumäärä	-	-.59***	.16	-.15	-.14	-.01	.19*	.05	.11
2. Nuorimman lapsen ikä	-.52***	-	-.07	-.33**	.11	.11	-.10	.08	-.22*
3. Ammatillinen koulutus	.07	-.12	-	.24*	-.13	.13	.14	.08	.25**
4. Avioitumisikä	-.09	-.39***	.21*	-	-.01	-.01	-.09	.05	.36***
<u>Temperamentti</u>									
5. Negatiivinen affektiivisuus	-.11	.13	-.03	-.07	-	-.70***	-.32**	-.07	-.05
6. Kontrollointikyky	-.03	-.05	.18	-.00	-.27**	-	.11	.06	.04
7. Ulospäinsuuntautuneisuus	.06	-.15	.20*	.09	-.25**	.22*	-	.52***	-.13
8. Herkkyys aistimuksille	.00	.01	.14	.03	.04	.06	.36***	-	.05
<u>Parisuhteen kestävyys</u>									
9. Kestävyys (eronnut/naimisissa)	-.01	-.15	.26**	.28**	-.27**	.12	-.02	.03	-

Huom. Lävistäjän yläpuolella miesten ja alapuolella naisten korrelaatiot. Käytetty Spearmanin korrelaatiokerrointa. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Regressioanalyysit

Temperamenttipiirteiden yhteyttä parisuhteen laatuun tutkittiin logistisilla regressioanalyysillä. Kestävyyttä analyysissä kuvasivat kaksi dummy-muuttujaa (0 = kokenut eron, 1 = kestävä suhde; 0 = eronnut, 1 = naimisissa). Analyysit tehtiin erikseen molemmille kestävyysmuuttujille ja molemmille sukupuolille. Selittäjät malliin valittiin siten, että mukaan otettiin ne muuttujat, jotka korreloivat kyseisen kestävyysmuuttujan kanssa.

Avioliiton kestävyuden ennustaminen naisilla. Naisille luodut mallit olivat tilastollisesti merkitseviä (taulukot 12 ja 13). Kaikki muut mukaan valitut selittäjät olivat tilastollisesti melkein merkitseviä, paitsi ammatillinen koulutus ennustettaessa kestävyyttä 42 vuoden iässä, joka ei kohonnut tilastollisesti merkitseväksi. Mitä korkeampi ammatillinen koulutus ja avioitumisikä naisella oli, sitä todennäköisemmin hän ei ollut eronnut 42 vuoden ikään mennessä, ja mitä korkeampi avioitumisikä ja matalampi negatiivinen affektiivisuus naisella oli, sitä todennäköisemmin hän oli siviilisäädyltään naimisissa oleva 42-vuotiaana (verrattuna eronneisiin).

TAULUKKO 12. Avioliiton kestävyuden (42 vuoden ikään mennessä) ennustaminen taustatekijöillä naisilla

Muuttuja	B	Wald	? ²
Ammatillinen koulutus	.52	4.26*	
Avioitumisikä	.11	4.94*	
			12.03**

Huom. B = parametrin estimaatti (kuten standardoimaton regressiokerroin regressioanalyysissä), Wald = merkitsevyydestä (kuten t-testi regressioanalyysissä), ?² = kuten R² regressioanalyysissä

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

TAULUKKO 13. Kestävyyden (42-vuotiaana) ennustaminen naisilla

Muuttuja	B	Wald	? ²
<u>Askel 1: Taustamuuttujat</u>			9.76**
Ammatillinen koulutus	.45	2.00	
Avioitumisikä	.14	4.72*	
<u>Askel 2: Temperamenttimuuttujat</u>			
Negatiivinen affektiivisuus	-1.12	5.76*	6.10*
Koko malli			15.86**

Huom. B = parametrin estimaatti (kuten standardoimaton regressiokerroin regressioanalyysissä), Wald = merkitsevyydestä (kuten t-testi regressioanalyysissä), ?² = kuten R² regressioanalyysissä

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

Avioliiton kestävyuden ennustaminen miehillä. Miesten mallit parisuhteen kestävyuden selittämiseksi olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä (taulukot 14 ja 15). Kuitenkin yksittäisistä selittäjistä ainoastaan avioitumisikä ennusti kestävyyttä tilastollisesti merkitsevästi. Mitä korkeampi avioitumisikä miehellä oli, sitä todennäköisemmin hän ei ollut kokenut avio-/asumuseroa 42 vuoden ikään mennessä ja hän oli 42-vuotiaana siviilisäädyltään aviossa elävä (verrattuna eronneisiin).

TAULUKKO 14. Avioliiton kestävyuden (42 vuoden ikään mennessä) ennustaminen taustatekijöillä miehillä

Muuttuja	B	Wald	? ²
Ammatillinen koulutus	.51	2.81	
Avioitumisikä	.26	12.35***	
			26.53***

Huom. B = parametrin estimaatti (kuten standardoimaton regressiokerroin regressioanalyysissä), Wald = merkitsevyydesti (kuten t-testi regressioanalyysissä), ?² = kuten R² regressioanalyysissä

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

TAULUKKO 15. Kestävyuden (42-vuotiaana) ennustaminen miehillä

Muuttuja	B	Wald	? ²
Nuorimman lapsen ikä	-.34	1.67	
Ammatillinen koulutus	.56	2.52	
Avioitumisikä	.20	7.75**	
			22.05***

Huom. B = parametrin estimaatti (kuten standardoimaton regressiokerroin regressioanalyysissä), Wald = merkitsevyydesti (kuten t-testi regressioanalyysissä), ?² = kuten R² regressioanalyysissä

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

Temperamenttiryhmittelyt

Klusterianalyysit

Tutkittavien ryhmittely temperamentti- ja persoonallisuuden piirteiden perusteella suoritettiin hierarkkisen klusterianalyysin (Wardin menetelmä, euklidisen etäisyyden neliö) avulla. Hierarkkinen klusterianalyysi pyrkii löytämään mahdollisimman toistensa kaltaiset havainnot ja luomaan niistä ryhmiä (eli klustereita; Metsämuuronen, 2001). Tämän jälkeen yhdistetään mahdollisimman samanlaiset ryhmät yhteen ja yhdistelyä jatketaan kunnes koko aineisto muodostaa yhden ison ryhmän. Mitä samankaltaisempia ryhmät ovat keskenään, sitä nopeammin ne yhdistyvät toisiinsa. Naiset ja miehet käsiteltiin tässäkin analyysissä erikseen aiemmin havaittujen temperamentti- ja persoonallisuuspiirteiden erojen vuoksi. Lopullinen

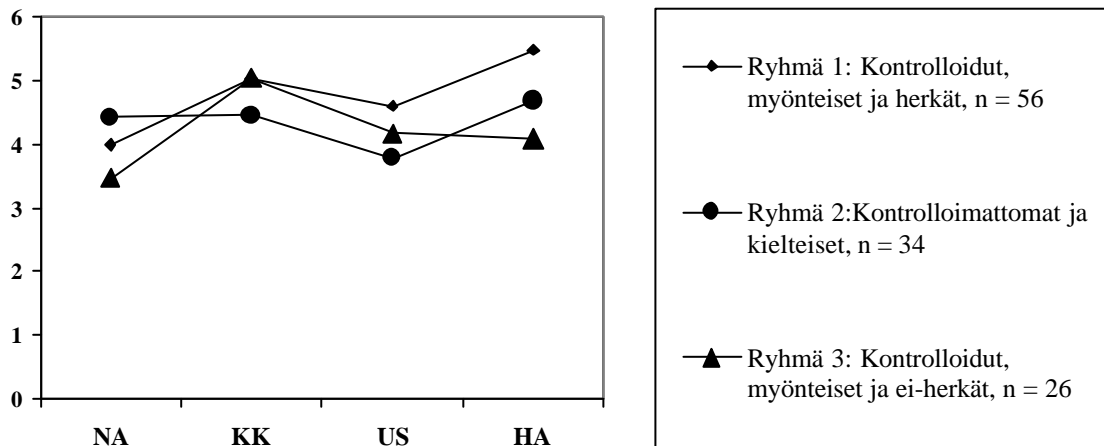
ryhmävalinta tehtiin tarkastelemalla dendrogrammi-kuvioita ja ryhmien välisiä eroja temperamenttipiirteissä eri ryhmäratkaisuisissa. Naisten kohdalla päädyttiin kolmeen (taulukko 16, kuvio 1) ja miesten kohdalla neljään ryhmään (taulukko 17, kuvio 2).

Naisten kolme temperamenttiryhmää erottuivat dendrogrammi-kuviosta selkeästi niin, että ensin omaksi ryhmäkseen erosi 56 henkilön joukko (Ryhmä 1), ja sen jälkeen loput tutkittavat jakautuivat kahteen 34 henkilön (Ryhmä 2) ja 26 (Ryhmä 3) ryhmään. Mikäli naisilla olisi päädytty neljään ryhmään, olisi 26 henkilön ryhmästä irronnut varsin pienikokoinen ryhmä (n = 5).

TAULUKKO 16. Naisten temperamenttityyppiryhmät

Muuttuja (mittareiden vaihteluväli 1-7)	Ryhmä 1 (n = 56)		Ryhmä 2 (n = 34)		Ryhmä 3 (n = 26)		F	df	p	Parivertailut ^a
	ka	s	ka	s	ka	s				
Negatiivinen affektiivisuus	3.99	.51	4.42	.53	3.46	.44	27.12	2	.000	1 < 2; 1, 2 > 3
Kontrollointikyky	5.01	.49	4.45	.72	5.04	.42	12.74	2	.000	1 > 2; 2 < 3
Ulospäinsuuntautuneisuus	4.60	.51	3.78	.42	4.17	.67	25.90	2	.000	1 > 2, 3; 2 < 3
Herkkyys aistimuksille	5.47	.47	4.68	.56	4.08	.78	55.25	2	.000	1 > 2, 3; 2 > 3

Huom.^a = Käytetty Bonferroni-testiä

Huom. NA = Negatiivinen affektiivisuus, KK = Kontrollointikyky, US = Ulospäinsuuntautuneisuus, HA = Herkkyys aistimuksille

KUVIO 1. Naisten temperamenttityyppiryhmät

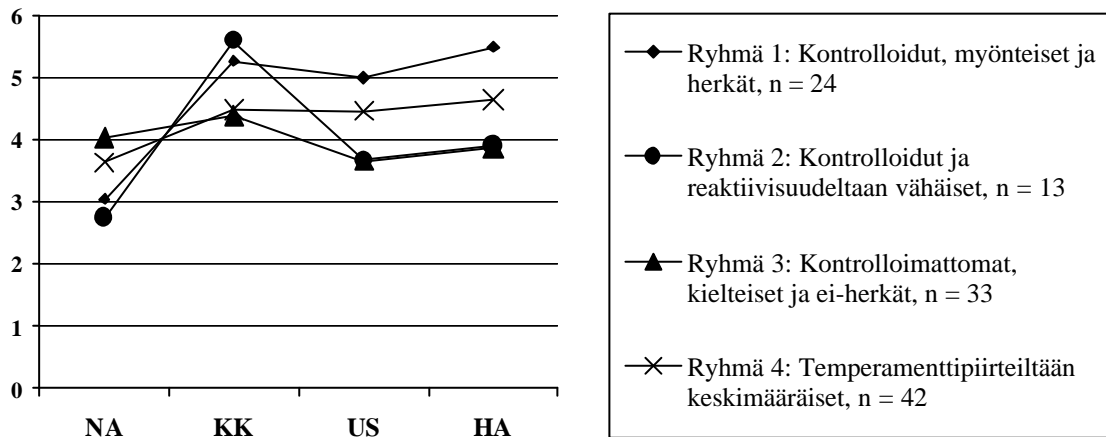
Miesten joukosta erottui ensimmäisenä ryhmä, jossa oli 24 tutkittavaa (Ryhmä 1). Seuraavaksi erosi 13 tutkittavaa sisältävä ryhmittymä (Ryhmä 2) ja tämän jälkeen loput

miehet jakautuivat ryhmiin, joissa tutkittavia oli 33 (Ryhmä 3) ja 42 (Ryhmä 4). Viiden ryhmän ratkaisussa 42 henkilöä sisältävästä ryhmässä olisi irronnut 18 miehen ryhmä, mutta neljän ryhmän klusteriratkaisuun päädyttiin, koska tämä viides ryhmä ei olisi ratkaisevasti eronnut neljänestä ryhmästä temperamenttiprofiililtaan.

TAULUKKO 17. Miesten temperamenttityyppiryhmät

Muuttuja (mittareiden vaihteluväli 1-7)	Ryhmä 1 (n = 24)		Ryhmä 2 (n = 13)		Ryhmä 3 (n = 33)		Ryhmä 4 (n = 42)		F	df	p	Parivertailut ^a
	ka	s	ka	s	ka	s	ka	s				
Negatiivinen affektiivisuus	3.05	.57	2.75	.54	4.04	.57	3.64	.52	25.26	3	.000	1, 2 < 3, 4; 3 > 4
Kontrollointikyky	5.28	.64	5.60	.32	4.39	.50	4.49	.60	24.91	3	.000	1, 2 > 3, 4
Ulospäinsuuntautuneisuus	5.00	.51	3.67	.69	3.66	.48	4.47	.42	43.16	3	.000	1 > 2, 3, 4; 2, 3 < 4
Herkkyys aistimuksille	5.50	.43	3.91	.50	3.88	.56	4.65	.55	50.90	3	.000	1 > 2, 3, 4; 2, 3 < 4

Huom. ^a= Käytetty Bonferroni-testiä

Huom. NA = Negatiivinen affektiivisuus, KK = Kontrollointikyky, US = Ulospäinsuuntautuneisuus, HA = Herkkyys aistimuksille

KUVIO 2. Miesten temperamenttityyppiryhmät

Ryhmät nimettiin kutakin parhaiten määrittävien temperamenttiulottuvuuksien mukaan. Emotionaalisuusmuuttujia negatiivinen affektiivisuus ja ulospäinsuuntautuneisuus tarkasteltiin yhdessä niin, että temperamenttityyppiryhmä nimettiin myönteiseksi tai kielteiseksi sen mukaan kummassa emotionaalisuusmuuttujassa se sai korkeampia pistemääriä. Lisäksi muuttujajyhdistelmästä, johon kuului näiden kahden

muuttujan lisäksi myös aistimusherkkyyks, käytettiin nimeä reaktiivisuus (ks. Derryberry & Rothbart, 1988; Rothbart ym., 2000).

Naisten ryhmässä 1, ”kondrolloidut, myönteiset ja herkät”, yksilöt olivat kondrollointikyvyltään, ulospäinsuuntautuneisuudeltaan ja aistimusherkkyydeltään vahvoja, mutta negatiivisen affektiivisuuden suhteen keskitasoa. Ryhmä 2 sai nimen ”kondrolloimattomat ja kielteiset”, koska ryhmä poikkesi muista ryhmistä siten, että ryhmään kuuluvat naiset olivat kondrollointikyvyltään heikkoja ja emotionaalisuuspiirteistä negatiivisessa affektiivisuudessa voimakkaita ja ulospäinsuuntautuneisuudessa heikkoja. Aistimusherkkyydessä ryhmä oli keskitasoa. Ryhmää 3, ”kondrolloidut, myönteiset ja ei-herkät”, kuvasi voimakas kondrollointikyky ja vähäinen negatiivinen affektiivisuus sekä vähäinen aistimusherkkyyks. Sen sijaan ulospäinsuuntautuneisuuden suhteen ryhmä edusti keskitasoa.

Miesten ryhmässä 1 ”kondrolloidut, myönteiset ja herkät” ja ryhmässä 2 ”kondrolloidut ja reaktiivisuudeltaan vähäiset” yksilöt olivat negatiiviselta affektiivisuudeltaan heikkoja ja kondrollointikyvyltään voimakkaita. Ryhmät poikkeisivat toisistaan niin, että ryhmä 1 edusti voimakasta ulospäinsuuntautuneisuutta ja aistimusherkkyyttä, kun taas ryhmää 2 kuvasi vähäiset pistemäärät näissä piirteissä. Ryhmän 3, ”kondrolloimattomat, kielteiset ja ei-herkät”, miehet saivat vähäisiä pistemääriä kaikissa muissa temperamenttimuuttujissa paitsi negatiivisessa affektiivisuudessa, josta he saivat korkeita pistemääriä. Ryhmä 4 sai nimen ”temperamenttipiirteiltään keskimääräiset”, koska sen profiili oli kaikkien piirteiden suhteen lähellä keskitasoa.

Taustatekijät naisilla ja miehillä temperamenttityyppiryhmissä. Naisten ja miesten ryhmiä vertailtiin taustatekijöiden suhteen ristiintaulukoinnilla ja χ^2 -testillä, jotta saataisiin selville esiintyykö ryhmien välillä eroja. Vertailuja varten muodostettiin 2-luokkaisia taustamuuttujia, koska useampiluokkaisilla muuttujilla ristiintaulukoinnin solujen frekvenssit olisivat jääneet liian pieniksi χ^2 -testin kannalta. Taustamuuttujia, joiden suhteen vertailuja tehtiin olivat peruskoulutus (kansakoulu, kansalaiskoulu tai peruskoulu / lukio), suhdetyyppi (naimisissa / muu tilanne), parisuhteen kesto (≤ 15 vuotta / > 15 vuotta), vanhemmuus (on/ei) ja työtilanne (työssä / ei työssä).

Naisten ryhmien välillä eroja löytyi peruskoulutuksessa ($\chi^2 = 13.58$, $p < .01$) ja vanhemmuudessa ($\chi^2 = 6.49$, $p < .05$). Ryhmässä 2 (”kondrolloimattomat ja kielteiset”) lukiokoulutuksen saaneet olivat aliedustettuina (21,2 %; standardoitu jäännös = -3.6), kun taas ryhmässä 3 (”kondrolloidut, myönteiset ja ei-herkät”) sama ryhmä oli

yliedustettu (65,4 %; standardoitu jäännös = 2.1). Vanhemmuuden suhteen ryhmässä 2 vanhemmat olivat yliedustettuna (100 %; standardoitu jäännös = 2.2), kun taas ryhmässä 1 ("kontrolloidut, myönteiset ja herkät") vanhempien määrä oli aliedustettu (83,9 %; standardoitu jäännös = -2.3). Miehillä eroja taustatekijöiden suhteen eri klustereissa ei löytynyt.

Parisuhteen laatu naisilla ja miehillä temperamenttiryhmissä. Naisilla parisuhteen laadussa ei löytynyt eroja tarkasteltaessa temperamenttiryhmiä yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla (liite 1, taulukko 2). Miehillä sen sijaan eroja löytyi konsensuksessa ja parisuhteeseen sopeutumisessa (taulukko 18). Ryhmässä 1 ("kontrolloidut, myönteiset ja herkät"; $k_a = 4.99$) konsensus oli ryhmää 3 ("kontrolloimattomat, kielteiset ja ei-herkät"; $k_a = 4.51$) ja ryhmää 4 ("temperamenttipiirteiltään keskimääräiset"; $k_a = 4.59$) korkeampi. Samoin parisuhteeseen sopeutumisen kohdalla ryhmä 1 ($k_a = 4.0$) sai ryhmää 4 ($k_a = -0.18$) korkeampia pistemääriä. Myös ryhmien 1 ja 3 ero parisuhteeseen sopeutumisessa oli lähellä tilastollisesti merkitsevää ($p = .05$).

Parisuhteen kestävyys naisilla ja miehillä temperamenttiryhmissä. Parisuhteen kestävydessä, tarkasteltuna sekä avio-/asumuserojen kokemisen että 42-vuotiaiden siviilisäädyn avulla, ei löytynyt eroja eri ryhmien välillä kumpienkaan miesten tai naisten kohdalla (liite 1, taulukot 3 ja 4).

TAULUKKO 18. Miesten parisuhteen laatu temperamenttiryhmissä

Muuttuja	Ryhmä 1 (n = 24)		Ryhmä 2 (n = 13)		Ryhmä 3 (n = 33)		Ryhmä 4 (n = 42)		F	df	p	Pari- vertailut ^a
	k_a	s	k_a	s	k_a	s	k_a	s				
Parisuhdekonsensus (mittarin vaihteluväli 1-6)	4.99	.42	4.73	.74	4.51	.47	4.59	.58	3.86	3	.012	1 > 3, 4
Parisuhdetyytyväisyys (mittarin vaihteluväli 1-6)	5.05	.47	4.98	.84	4.84	.54	4.73	.65	1.48	3	.225	
Parisuhdekoheesio (mittarin vaihteluväli 1-5)	3.69	.68	3.40	.76	3.27	.69	3.32	.59	2.05	3	.112	
Parisuhteen onnellisuus (mittarin vaihteluväli 0-6)	4.10	.89	4.00	1.3	3.41	1.32	3.46	1.05	2.19	3	.095	
Parisuhteeseen sopeutuminen	.40	.63	.14	1.16	-.20	.79	-.18	.80	3.21	3	.026	1 > 4

Huom.^a = Käytetty Bonferroni-testiä

POHDINTA

Tämän tutkimuksen mielenkiinnon kohteena oli temperamentin ja parisuhteen laadun ja kestävyuden välisten yhteyksien tutkiminen. Näiden käsitteiden tutkimuksellinen yhdistäminen on ollut harvinaista, joten tutkimus tuo uutta tietoa tästä aihealueesta. Temperamentin ja parisuhteen laadun ja kestävyuden väliltä löytyi yhteyksiä, joskin ne jäivät melko heikoiksi. Naisilla negatiivinen affektiivisuus liittyi parisuhteen kestävyteen siten, että mitä voimakkaammin nainen oli negatiivisesti affektiivinen, sitä todennäköisemmin hän oli 42-vuotiaana siviilisäädyltään eronnut eikä naimisissa oleva. Miehillä erityisesti vähäinen negatiivinen affektiivisuus, mutta jossain määrin myös voimakas aistimusherkkyyden ja vahva kontrollointikyky, kytkeytyivät hyvää parisuhteen laatuun. Tutkimuksessa löydetyistä temperamenttityyppiryhmistä miesten ryhmässä ”kontrolloidut, myönteiset ja herkäät” (n = 24) parisuhteen laatu oli muita miesten ryhmiä parempaa.

Negatiivisen affektiivisuuden yhteys parisuhteen laatuun ja kestävyteen on yhdenmukainen tämän tutkimuksen hypoteesien kanssa. Sen sijaan ennakoitua yhteyttä ulospäinsuuntautuneisuuden ja eroamisen välillä ei tutkimuksessa löydetty. Kontrollointikykyyn ja aistimusherkkyyden yhteyttä miesten parisuhteen laatuun ei hypoteeseissa puolestaan osattu ennakoida. Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa on hyvä huomioida temperamenttipiirteiden väliset voimakkaat yhteydet, ja se että temperamenttipiirteet selittivät parisuhteen laadun vaihtelusta enimmilläänkin vain noin 10 %. Tämän tutkimuksen tuloksien liittämistä aiempaan tutkimustietoon vaikeuttaa se, että aikuisten temperamenttia määriteltynä Rothbartin (Derryberry & Rothbart, 1988; Rothbart ym., 2000) mukaan on tutkittu varsin vähän. Tästä syystä temperamenttipiirteiden lähikäsitteiden ja niihin liittyvän tutkimuksen hyödyntäminen on tarpeen.

Negatiivisen affektiivisuuden yhteys laatuun ja kestävyteen on yhdenmukainen myös aiempien neuroottisuuden keskittyneiden tutkimusten kanssa (esim. Kelly & Conley, 1987; Kinnunen ym., 2000). On ymmärrettävää, että voimakkaasti negatiivisesti affektiivisten miesten taipumus kokea helposti kielteisiä tunteita, kuten turhautumista, epä mukavuutta ja pelkoa, voi heijastua myös parisuhteeseen. Tällainen yksilö voi suhteellisen helposti kokea kielteisiä tunteita myös suhteeseensa liittyen ja arvioida suhteensa onnettomaksi. Henkilöillä, jotka ovat voimakkaasti negatiivisesti affektiivisia, on myös taipumus tehdä kielteisiä tulkintoja puolisonsa toiminnasta

(Karney, Bradbury, Fincham, & Sullivan, 1994). Tämä on suhteen laadun kannalta haitallista, koska parisuhteen laatu on todettu paremmaksi silloin, kun yksilöt tulkitsevat puolisonsa tekemisiä ”ihannoidusti” (Murray, Holmes, & Griffin, 1996).

Tutkiessaan temperamenttipiirteitä lapsilla Rothbart kollegoineen (Rothbart, Ahadi, & Hershey, 1994) ovat todenneet kontrollointikyvyn olevan positiivisessa yhteydessä empaattisuuteen. Vahvasti kontrollointikykyiset lapset pystyvät keskittymään toisen ihmisen tunteisiin ja ajatuksiin tulematta ahdistuneeksi omista kielteisistä tunteistaan. Tämä ominaisuus voi olla arvokas myös parisuhteen laadun kannalta. Myös joidenkin kontrollointikyvyn kanssa osittain yhtenevien ominaisuuksien on havaittu kytkeytyvän parisuhteen laatuun; Blum ja Mehrebian (1999) huomasivat dominoivan temperamentin (= taipumus kokea voivansa kontrolloida oman elämänsä tapahtumia) ja Miller, Lefcourt, Holmes, Ware ja Saleh (1986) sisäisen kontrollin orientaation (internal locus of control) yhdistyvän hyvään parisuhteen laatuun.

Aistimusherkkyyden, määriteltynä tämän tutkimuksen mukaisesti, yhteyttä parisuhteen laatuun ei ole raportoitu aiemmin. Yksilöt, jotka ovat voimakkaasti aistimusherkkiä, ovat taitavia ja herkkiä havaitsemaan ärsykemuutoksia ympäristössään. He myös havaitsevat ja tunnistavat helposti omia ja puolisonsa tunteita. Ominaisuuksista jälkimmäinen on lähellä tunneälykkyyttä, jonka on havaittu olevan yhteydessä esimerkiksi empaattisuuteen, hyviin sosiaalisiin taitoihin ja hyvään laatuun ihmissuhteissa (Lopes, Salovey, & Straus, 2003; Schutte ym., 2001). Samantapaisia selityksiä yhteyksille on tarjottu myös havaittaessa avoimuuden, joka kytkeytyy aistimusherkkyyteen (Rothbart ym., 2000), liittyvän hyvään parisuhteen laatuun miehillä (Bouchard, Lussier, & Sabourin, 1999). Yhteyttä hyvään laatuun on selitetty avoimien miesten suvaitsevaisuudella ja kyvyllä ymmärtää puolisoaan. Toisaalta, Rothbartin (ks. Strelau, 1986) mukaan aistimusherkit yksilöt ovat herkkiä ahdistumaan ja kärsimään pienistäkin ärsykkeistä, joten näiden ominaisuuksien pohjalta myös negatiivinen yhteys aistimusherkkyyden ja parisuhteen laadun välillä olisi ollut mahdollinen.

Kuten edellä todettiin, havaittu naisten parisuhteen kestävyiden ja negatiivisen affektiivisuuden välinen yhteys on yhdenmukainen aiempien tutkimusten kanssa. Tämän tutkimuksen tuloksista erityisiä tekee se, että negatiivisen affektiivisuuden avulla kyettiin ennustamaan kestävyttä sen ollessa määritelty tutkimushetken siviilisäädyn avulla, mutta ei silloin kun kestävyydellä viitattiin yksilön koko elämänkaareen (eli kun pyrittiin ennustamaan onko yksilö kokenut eron 42 vuoden

ikään mennessä vai onko hänellä takanaan avioitumishetkestä asti yhtäjaksoisesti kestänyt avioliitto). Voimakas negatiivinen affektiivisuus yhdistyi siis eronnusiviilisäätyyn ja heikko negatiivinen affektiivisuus puolestaan naimisissa-siviilisäätyyn. Näistä jälkimmäiseen siviilisäätymuotoon kuuluvat myös henkilöt, jotka ovat kokeneet eron ja sen jälkeen uudelleenavioituneet. Tulosten perusteella näyttäisi siltä, että uudelleenavioituneet ovat negatiivisen affektivisuuden suhteen lähempänä ensimmäisessä liitossa olevia kuin niitä eronneita, jotka eivät olleet avioituneet uudelleen. Sama ilmenee myös tarkasteltaessa negatiivisen affektivisuuden keskiarvoja näissä ryhmissä (eronneet naiset $ka = 4.35$, ensimmäisessä avioliitossa elävät naiset $ka = 3.96$, uudelleen avioituneet naiset $ka = 3.85$).

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella temperamenttia syvällisemmin kuin pelkkä yksittäisten piirteiden näkökulma olisi mahdollistanut. Ymmärrystä ilmiöstä laajennettiin luomalla temperamenttityyppiryhmiä, joiden avulla ihmisen temperamenttia voidaan hahmottaa kokonaisuutena, eikä vain yksittäisten piirteiden kautta. Temperamenttityyppiryhmiä päädyttiin etsimään erikseen miehille ja naisille tässä tutkimuksessa ilmenneiden sukupuolten välisten temperamenttierojen vuoksi. Naiset oli havaittu miehiä voimakkaammin negatiivisesti affektiivisiksi ja aistimusherkeiksi. Löydetyt miesten ja naisten temperamenttiryhmit muistuttivat kuitenkin temperamenttiprofiiliensa suhteen läheisesti toisiaan: Naisten ryhmän 1 ("kontrolloidut, myönteiset ja herkäät") ja miesten ryhmän 1 ("kontrolloidut, myönteiset ja herkäät"), naisten ryhmän 2 ("kontrolloimattomat ja kielteiset") ja miesten ryhmän 3 ("kontrolloimattomat, kielteiset ja ei-herkäät") sekä naisten ryhmän 3 ("kontrolloidut, myönteiset ja ei-herkäät") ja miesten ryhmän 2 ("kontrolloidut ja reaktiivisuudeltaan vähäiset") profiilit olivat lähes samanmuotoisia. Mikäli naisille olisi valittu neljä temperamenttiryhmää kolmen sijaan, ei neljäs ryhmä olisi kuitenkaan muistuttanut temperamenttiprofiiltaan miesten neljättä ryhmää ("temperamenttipiirteiltään keskimääräiset"). Miesten temperamenttiryhmissä piirteet esiintyivät voimakkaampina kuin naisten ryhmissä.

Tarkasteltaessa temperamenttia piirteiden kokonaisuutena, löytyi miehillä, mutta ei naisilla, eri temperamenttityyppiryhmien välillä eroja parisuhteen laadussa. Miesten ryhmistä ryhmässä 1 ("kontrolloidut, myönteiset ja herkäät") oli paras parisuhteen laatu. Ryhmän miehet kykenevät säätelemään toimintaansa ympäristön vaatimusten mukaiseksi, eivät koe paljoa kielteisiä vaan ennemminkin myönteisiä tunteita, ovat sosiaalisia ja herkkiä havainnoimaan tunteita ja ulkoisia ärsykyksiä. Tässä ryhmässä

yhdistyvät kaikki edellä laadun kannalta edullisiksi havaitut temperamenttipiirreluottuvuudet. Kyseinen ryhmä ei poikennut muista ryhmistä taustatekijöiden suhteen, joten laatuero ei selity eroilla taustatekijöissä. Parisuhteen laadun kannalta heikoimpia miesten ryhmiä olivat ryhmät 3 (”kontrolloimattomat, kielteiset ja ei-herkät”) ja 4 (”temperamenttipiirteiltään keskimääräiset”), kun taas ryhmä 2 (”kontrolloidut ja reaktiivisuudeltaan vähäiset”) oli parisuhteen laadun kannalta keskitasoinen. Ryhmä 2 muistuttaakin temperamenttiprofiilinsa suhteen enemmän parisuhteen laadun kannalta parasta ryhmää 1 kuin ryhmiä 3 ja 4.

Naisten ja miesten temperamentin ja parisuhdetekijöiden väliset yhteydet olivat siis erilaisia. Erityisesti parisuhteen laadun sekä temperamentti- ja taustatekijöiden väliset yhteydet olivat miehillä naisia voimakkaampia. Aiemmin vastaavaa sukupuolten välistä eroa ei ole raportoitu. Jatkossa olisikin hyvä tutkia sitä, mistä tämä poikkeavuus yhteyksissä johtuu. Sukupuolieroja piirteiden ja kestävyysyhteyksien voimakkuuksissa on sen sijaan havaittu aiemminkin; muun muassa Jockin ym. (1996) sekä Eysenck (1980) ovat havainneet naisten piirteillä olevan voimakkaamman yhteyden eroamiseen kuin miesten piirteillä.

Hypoteesien mukaisesti suomalaiset 42-vuotiaat naiset ja miehet kokivat parisuhteensa laadun hyväksi. Huomioidessa avioerojen suhteellisen yleisyyden Suomessa – ja tässäkin tutkimusaineistossa – on yllättävää kuinka laadukkaana yksilöt suhteensa kokevat. Tässä aineistossa noin 30 % naimisiin menneistä oli kokenut eron elämänsä aikana. Tuloksia voidaan pyrkiä selittämään monella tavalla. Kyse voi olla todellisesta hyvästä laadusta niin, että avioliitoista erotaan melko helposti laadun vähänkin heiketessä. Voi myös olla niin, etteivät laadun positiiviset arviot ole totuudenmukaisia, vaan tässäkin tutkimuksessa käytetyt itsearviointimenetelmät luovat ilmiöstä liian positiivisen kuvan. Toisaalta tutkittava ilmiö (eli laatu) on luonteeltaan sellainen, että sen tutkiminen esimerkiksi haastattelun kautta voisi lisätä sosiaalisesti suotavia vastauksia.

Parisuhteen laadun kokemisessa löytyi eroja taustatekijöiden suhteen. Hypoteeseista poiketen parisuhteen laadussa ei kuitenkaan havaittu eroa sen suhteen, oliko yksilö nainen vai mies tai vanhempana vai nuorempana avioitunut. Parisuhteen keston ja laadun välillä ilmeni U-käyrän muotoinen yhteys. Näin ollen parisuhteen laatu koettiin parhaaksi alle 11 vuotta ja yli 20 vuotta kestäneissä suhteissa, kun taas 11–20 vuotta kestäneiden suhteiden laatu näyttäytyi heikoimpana. Samanlaisia tuloksia suomalaisessa aineistossa on saanut muun muassa Tolkki-Nikkonen (1990). U-käyrä liittyi

laatutekijöistä erityisesti koheesioon ja parisuhteeseen sopeutumiseen. Vaillant ja Vaillant (1993) ovat kritisoineet U-käyrä-yhteyttä mainitsemalla, että tämän muotoinen yhteys havaitaan vain poikkileikkaustutkimuksissa – jollainen tämäkin tutkielma on – eikä pitkittäistutkimuksissa.

Edellä mainitun suhteen keston ja parisuhteen laadun välisen yhteyden avulla voidaan tulkita myös aiemman tutkimustiedon (esim. Vemer ym., 1989) kanssa ristiriidassa oleva tässä tutkimuksessa tehty havainto, jonka mukaan uudessa avioliitossa elävillä koheesio eli puolisoiden välinen vetovoima oli ensimmäisessä avioliitossa eläviä voimakkaampaa. Uudet avioliitot (ka = 8,95 vuotta) olivat lyhytkestoisempia kuin ensimmäiset avioliitot (ka = 18,62 vuotta), jotka kuuluivat usein keskimittaisten suhteiden luokkaan (11-20v). Samoin miehillä havaittu uusien avioliittojen ylivoimaisuus koheesio suhteen verrattuna kaikkiin muihin parisuhdetyyppisiin (ensimmäinen avioliitto, avoliitto, seurustelusuhde) selittynee parisuhteen keston kautta.

Toinen uusi löydös liittyen taustatekijöihin oli lapsettomien miesten suurempi tyytyväisyys parisuhteeseensa verrattuna lapsettomiin naisiin. Aiemmissa tutkimuksissa on keskitytty lapsettomien ja vanhempien vertailuun yhtenäisinä ryhminä (eli naisia ja miehiä ei ole tarkasteltu erikseen), eikä sukupuolieroja lapsettomien yksilöiden parisuhteen laadussa olekaan raportoitu. Vanhemmuuden ja sukupuolen yhteisvaikutuksen tulkinta vaatisikin lisätutkimuksia. Voi esimerkiksi olla niin, että eron lapsettomien naisten ja miesten tyytyväisyydessä selittää sukupuolten välinen ero jossakin toisessa taustatekijässä. Toisena mahdollisena selityksenä voi pohtia sitä, antavatko naiset ja miehet erilaisia merkityksiä lapsettomuudelle ja heijastuuko tämä heidän kokemaansa parisuhdetyytyväisyyteen.

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on hyvä huomioida muutamia *rajoitteita*. Kyseessä on poikittaistutkimusasetelma, joten syy-seurauspäätelmiä ei suoranaisesti voida tehdä. Tarkkaan ottaen voidaan siis puhua vain tekijöiden välisistä yhteyksistä. Kuitenkin temperamentin suhteellisen pysyvän luonteen vuoksi (esim. Buss & Plomin, 1984; McCrae & Costa, 1990) voitaneen ajatella sen olevan syy ja parisuhteen laadun ja kestävyuden seurauksia.

Tutkimuksessa parisuhteen kestävyuden selittämiseen käytettiin taustatekijöitä ja temperamenttia, mutta ei parisuhteen laatua. Laatu on kuitenkin kestävyuden tärkeimpiä ennakoijia, joten olisi hyödyllistä huomioida myös laadun merkitys kestävyuden ennakoijana. Tämän tutkimuksen parisuhteen laatuun liittyvät tutkimustulokset voidaan

yleistää kaikkiin tutkittuihin parisuhdemuotoihin (avioliitto, avoliitto, seurustelusuhde), kun taas tulokset kestävyydestä viittaavat ainoastaan avioliittoihin ja niistä eroamiseen. Tutkimuksessa eroamiset avoliitoista ja seurustelusuhhteista jätettiin pois niiden erilaisen luonteen vuoksi (ks. esim. Nikander, 1996). Kestävyys-käsitteen laajentaminen koskemaan myös muita suhdetyyppejä olisi hyödyllinen lisätutkimuskohde.

Suuri osa parisuhde- ja temperamenttitutkimuksesta on amerikkalaista, joten sen yleistettävyys Suomen oloihin on osittain kyseenalaista maiden erilaisten kulttuuri- ja arvoilmapiirien vuoksi. Lisäksi osa parisuhdetutkimuksesta myös vanhenee suhteellisen nopeasti, esimerkiksi juuri arvoilmapiirin muuttuessa ajan saatossa. Tässä tutkimuksessa käytettiin tuoretta suomalaista aineistoa, joten *yleistettävyys* suhteen tulokset ovat hyödyllisiä nykypäivän Suomessa. On kuitenkin hyvä muistaa, että tässä tutkimuksessa tarkasteltiin vuonna 1959 syntynyttä ikäluokkaa, joten tuloksia tulee yleistää vain tähän ikäkohorttiin.

Tutkimuksen *vahvuutena* voidaan pitää sitä, että tutkittavia ilmiöitä tarkasteltiin varsin monipuolisesti. Temperamenttia hahmotettiin neljän piirteen ja niiden avulla luotujen ryhmien kautta. Näin ollen tutkimuksessa yhdistyivät muuttuja- ja yksilökeskeinen näkökulma. Parisuhdetta käsiteltiin sekä kestävyys- että laadun avulla ja laatua vielä viiden eri muuttujan kautta. Sekä laadun että kestävyys- tarkastelu samassa tutkimuksessa on suositeltavaa, koska tässäkin tutkimuksessa havaittiin, etteivät tausta- ja temperamenttitekijät liity aina samalla tavalla molempiin parisuhdemuuttujiin (esimerkiksi aistimusherkkyyden yhteys miesten parisuhteen laatuun, mutta ei kestävyteen; ks. myös Karney & Bradbury, 1995). Taustatekijöiden rooli huomioitiin tutkimuksessa laajasti laadun ja kestävyys- määrittelijöinä. Näin varmistettiin, etteivät havaitut temperamentin ja parisuhdemuuttujien väliset yhteydet ole lähtöisin eroista taustatekijöissä. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös sukupuolia erikseen. Monipuolisilla tarkasteluilla ilmiöiden välisistä yhteyksistä saatiin vivahteikas kuva.

Tutkimuksessa tehdyt temperamenttiryhmittelyt toivat mielenkiintoisen lisän tarkasteluihin. Tämän tutkimuksen tuloksia laajentava *jatkotutkimus* temperamenttiryhmittelyistä ja niiden mahdollisista yhteyksistä muihin elämän osa-alueisiin olisi hyödyllistä. Lisäksi olisi kiinnostavaa katsoa, löytyvätkö tästä aineistosta nousseet temperamenttityyppiryhmät muistakin, esimerkiksi tutkittavien iän ja kansalaisuuden suhteen tästä aineisto poikkeavista, aineistoista.

Tässä tutkimuksessa tutkittiin naisia ja miehiä, jotka eivät olleet keskenään naimisissa. Näin ollen tutkimustieto rajoittui yksilöiden temperamentin ja parisuhdetekijöiden yhdistämiseen, eikä puolisojen temperamentti- ja parisuhdetekijöiden välisiä mahdollisia yhteyksiä ja yhteensopivuutta parisuhteen laadun ja kestävyuden kannalta voitu tutkia. Jatkossa tutkimusta olisikin hyvä jatkaa suuntaan, jossa tutkittaisiin molempia puolisoita. Parisuhde on kahden ihmisen välinen asia, joten molempien puolisojen tutkiminen syventäisi ymmärrystä ilmiöistä.

Kaiken kaikkiaan tämä tutkimus osoitti, että myös yksilöiden välisillä biologis pohjaisilla temperamenttieroilla on yhteyksiä yksilön parisuhteeseen. Yhteydet ovat kuitenkin melko heikkoja, joten biologiset tekijät eivät ennalta määrää ihmisen tulevaisuutta tälläkään elämän osa-alueella.

LÄHTEET

- Aldous, J. & Ganey, R. (1999). Family Life and the Pursuit of Happiness. The Influence of Gender and Race. *Journal of Family Issues*, 20, 155-180.
- Amato, P. R. & Rogers, S. J. (1997). A Longitudinal Study of Marital Problems and Subsequent Divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 59, 612-624.
- Belsky, J. & Rovine, M. (1990). Patterns of Marital Change across the Transition to Parenthood: Pregnancy to Three Years Postpartum. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 5-19.
- Bentler, P. M. & Newcomb, M. D. (1978). Longitudinal Study of Marital Success and Failure. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46, 1053-1070.
- Bergman, L. R. & Magnusson, D. (1997). A Person-oriented Approach in Research on Developmental Psychopathology. *Development and Psychopathology*, 9, 291-319.
- Bloom, B., Asher, S., & White, S. (1978). Marital Disruption as a Stressor: A Review and Analysis. *Psychological Bulletin*, 85, 867-894.
- Blum, J. S. & Mehrabian, A. (1999). Personality and Temperament Correlates of Marital Satisfaction. *Journal of Personality*, 67, 93-125.
- Booth, A. & Edwards, J. (1985). Age at marriage and Marital Instability. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 67-75.
- Bouchard, G., Lussier, Y., & Sabourin, S. (1999). Personality and Marital Adjustment: Utility of the Five-factor Model of Personality. *Journal of Marriage & the Family*, 61, 651-660.
- Brown, S. L. & Booth, A. (1996). Cohabitation Versus Marriage: A Comparison of Relationship Quality. *Journal of Marriage & the Family*, 58, 668-678.
- Bumpass, L. L., Martin, T. C., & Sweet, J. A. (1991). The Impact of Family Background and Early Marital Factors on Marital Disruption. *Journal of Family Issues*, 12, 22-42.
- Busby, D. M., Christensen, C., Crane, D. R., & Larson, J. H. (1995). A Revision of the Dyadic Adjustment Scale for Use with Distressed and Nondistressed Couples: Construct Hierarchy and Multidimensional Scales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21, 289-308.
- Buss, A. H. & Plomin, R. (1984). *Temperament. Early developing personality traits*. Hillsdale: Erlbaum.

- Derryberry, D. & Rothbart, M. K. (1988). Arousal, Affect, and Attention as Components of Temperament. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 958-966.
- Erel, O. & Burman, B. (1995). Interrelatedness of Marital Relations and Parent-child Relations: A Meta-analytic Review. *Psychological Bulletin*, 118, 108-132.
- Eysenck, H. J. (1980). Personality, Marital Satisfaction, and Divorce. *Psychological Reports*, 47, 1235-1238.
- Eysenck, H. J. & Wakefield, J. A. (1981). Psychological Factors as Predictors of Marital Satisfaction. *Advances in Behavior Research and Therapy*, 3, 151-192.
- Fincham, F. D. & Bradbury, T. N. (1987). The Assessment of Marital Quality: A Reevaluation. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 797-809.
- Glenn, N. (1990). Quantitative Research on Marital Quality in the 1980s: A Critical Review. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 818-831.
- Glenn, N. & McLanahan, S. (1982). Children and Marital Happiness: A Further Specification of the Relationship. *Journal of Marriage and the Family*, 44, 63-72.
- Goldsmith, H. H., Buss, A. H., Plomin, R., Rothbart, M. K., Thomas, A., Chess, S., Hinde, R. A., & McCall, R. B. (1987). What is Temperament? Four Approaches. *Child Development*, 58, 505-529.
- Hackel, L. S. & Ruble, D. N. (1992). Changes in the Marital Relationship after the First Baby is Born: Predicting the Impact of Expectancy Disconfirmation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 944-957.
- Heaton, T. (2002). Factors Contributing to Increasing Marital Stability in the United States. *Journal of Family Issues*, 23, 392-409.
- Jockin, V., McGue, M., & Lykken, D. T. (1996). Personality and Divorce: A Genetic Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 288-299.
- Jorm, A. F. (1987). Sex differences in neuroticism: A Quantitative Synthesis of Published Research. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 21, 501-506.
- Karney, B. R. & Bradbury, T. N. (1995). The Longitudinal Course of Marital Quality and Stability: A Review of Theory, Methods, and Research. *Psychological Bulletin*, 118, 3-34.
- Karney, B. R. & Bradbury, T. N. (1997). Neuroticism, Marital Interaction, and the Trajectory of Marital Satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1075-1092.

- Karney, B., Bradbury, T., Fincham, F., & Sullivan, K. (1994). The Role of Negative Affectivity in the Association between Attributions and Marital Satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 413-424.
- Kelly, E. L. & Conley, J. J (1987). Personality and Compatibility: A Prospective Analysis of Marital Stability and Marital Satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 27-40.
- Kettunen, N., Krats, S., & Kinnunen, U. (1996). Parisuhde ja lasten kasvattaminen. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.), *Lapsesta aikuiseksi* (s. 74-89). Jyväskylä: Ateena Kustannus Oy.
- Kinnunen, U. & Pulkkinen, L. (1998). Linking Economic Stress to Marital Quality among Finnish marital Couples. *Journal of Family Issues*, 19, 705-724.
- Kinnunen, U. & Pulkkinen, L. (2003). Childhood Socio-Emotional Characteristics as Antecedents of Marital Stability and Quality. *European Psychologist*, 8, 223-237.
- Kinnunen, U., Rytönen, O., Miettinen, N., & Pulkkinen, L. (2000). Persoonallisuus ja Parisuhde: Persoonallisuuden Piirteet Parisuhteen Laadun ja Pysyvyyden Ennustajina. *Psykologia*, 35, 332-345.
- Kurdek, L. A. (1993). Nature and Prediction of Changes in Marital Quality for First-time Parent and Nonparent Husbands and Wives. *Journal of Family Psychology*, 6, 255-265.
- Lester, D., Haig, C., & Monello, R. (1989). Spouses' Personality and Marital Satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 10, 253-254.
- Lewis, R. A. & Spanier, G. B. (1982). Marital Quality, Marital Stability, and Social Exchange. Teoksessa F. I. Nye (toim.) *Family relationships. Rewards and costs* (s.49-65). Beverly Hills: Sage Publications.
- Lopes, P. N., Salovey, P., & Straus, R. (2003). Emotional Intelligence, Personality, and the Perceived Quality of Social Relationships. *Personality and Individual Differences*, 35, 641-658.
- Lynn, R. & Martin, T. (1997). Gender Differences in Extraversion, Neuroticism, and Psychoticism in 37 Countries. *Journal of Social Psychology*, 137, 369-373.
- MacDermin, S. M., Huston, T. L., & McHale, S. M. (1990). Changes in Marriage Associated with the Transition to Parenthood: Individual Differences as a Function of Sex-role Attitudes and Changes in the Division of Household Labour. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 475-486.

- McCrae, R. R. & Costa P. T. (1990). *Personality in adulthood*. New York: Guilford Press.
- McCrae, R. R. Costa, P. T., & Busch, C. M. (1986). Evaluating Comprehensiveness in Personality Systems: The California Q-set and the Five-factor Model. *Journal of Personality*, 54, 430-446.
- McCranie, E. W. & Kahan, J. (1986). Personality and Multiple Divorce. A Prospective Study. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 174, 161-164.
- Mehrabian, A. (1996a). Analysis of the Big-five Personality Factors in Terms of the PAD Temperament Model. *Australian Journal of Psychology*, 48, 86-92.
- Mehrabian, A. (1996b). Pleasure-arousal-dominance: A General Framework for Describing and Measuring Individual Differences in Temperament. *Current Psychology: Developmental, Learning, Personality, Social*, 14, 261-292.
- Metsämuuronen, J. (2001). *Monimuuttujamenetelmien perusteet SPSS-ympäristössä*. Helsinki: International Methelp.
- Miller, P. C., Lefcourt, H. M., Holmes, J. G., Ware, E. E., & Saleh, W. E. (1986). Marital Locus of Control and Marital Problem Solving. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 161-169.
- Murray, S., Holmes, J., & Griffin, D. (1996). The Self-fulfilling Nature of Positive Illusions in Romantic Relationships: Love is not Blind, but Precient. *Journal of Personality & Social Psychology*, 71, 1155-1180.
- Nikander, T. (1996). *Perheiden muodostuminen ja hajoaminen. Avo- ja avioparien yhteen ja erilleen muutto*. Tilastokeskus. SVT. Väestö 1996:17. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Nock, S. L. (1995). A Comparison of Marriages and Cohabiting Relationships. *Journal of Family Issues*, 16, 53-76.
- Nummenmaa, T., Konttinen, R., Kuusinen, J., & Leskinen, E. (1997). *Tutkimusaineiston analyysi*. Porvoo:WSOY.
- Paajanen, P. (2003). *Perhebarometri 2003. Parisuhde koetuksella käsityksiä parisuhteesta ja sen purkautumisesta*. Väestöliiton Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E 17/2003.
- Prior, M., Crook, G., Stripp, A., Power, M., & Joseph, M. (1986). The Relationship between Temperament and Personality: An Exploratory Study. *Personality and Individual Differences*, 7, 875-881.

- Pulkkinen, L., Fyrstén, S., Kinnunen, U., Kinnunen, M. –L., Pitkänen, T., & Kokko, K. (2003). *40+ Erään ikäluokan selviytymistarina*. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 349.
- Robins, R. W., Caspi, A., & Moffitt, T. E. (2000). Two Personalities, One Relationship: Both Partners' Personality Traits Shape the Quality of Their Relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 251-259.
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., & Evans, D. E. (2000). Temperament and Personality: Origins and Outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 122-135.
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., & Hershey, K. L. (1994). Temperament and Social Behavior in Childhood. *Merrill-Palmer Quarterly*, 40, 21-39.
- Rothbart, M. K. & Derryberry, D. (1981). Development of Individual Differences in Temperament. Teoksessa M. E. Lamb & A. L. Brown (toim.), *Advances in developmental psychology* (s.37-86). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Russel, R. J. H. & Wells, P. A. (1994). Personality and Quality of Marriage. *British Journal of Psychology*, 85, 161-168.
- Schutte, N., Malouff, J., Bobik, C., Coston, T., Greeson, C., Jedlicka, C., Rhodes, E., & Wendorf, G. (2001). Emotional Intelligence and Interpersonal Relations. *Journal of Social Psychology*, 141, 523-536.
- Skinner, K. B., Bahr, S. J., Crane, D. R., & Call, V. R. A. (2002). Cohabitation, Marriage, and Remarriage: A Comparison of Relationship Quality Over Time. *Journal of Family Issues*, 23, 74-90.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Strelau, J. (1986). Do Biological Mechanisms Determine the Specificity of Temperament? Teoksessa G. A. Kohnstamm (toim.). *Temperament Discussed* (s.73-82). Lisse: Swets & Zeitlinger B. V.
- Strelau, J. (1987). The Concept of Temperament in Personality Research. *European Journal of Personality*, 1, 107-117.
- Thomas, A. & Chess, S. (1977). *Temperament and development*. New York: Brunner/Mazel.
- Tolkki-Nikkonen, M. (1985). *Parisuhde tutkimuksen kohteena*. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Sarja B: 15.

- Tolkki-Nikkonen, M. (1990). *Parisuhde, perhesuhde, olosuhde. Mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen?* Helsinki: Gaudeamus.
- Vaillant, C. O. & Vaillant, G. E. (1993). Is the U-curve of Marital Satisfaction an Illusion? A 40-Year Study of Marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 230-239.
- Vemer, E., Coleman, M., Ganong, L. H., & Cooper, H. (1989). Marital Satisfaction in Remarriage: A Meta-analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 713-725.
- Voydanoff, P. (1991). Economic Distress and Family Relations: A Review of the Eighties. Teoksessa A. Booth (toim.), *Contemporary families: Looking forward, looking back* (s.429-445). Minneapolis: National Council on Family Relations.
- Väestö 2003: 5* (2003). Helsinki: Tilastokeskus.
- Waltz, M., Badura, B., Pfaff, H., & Schott, T. (1988). Marriage and the Psychological Consequences of a Heart Attack: A Longitudinal Study of Adaptation to Chronic Illness after 3 Years. *Social Science & Medicine*, 27,149-158.
- White, L. K. & Booth, A. (1985). The Quality and Stability of Remarriages: The Role of Stepchildren. *American Sociological Review*, 50,689-698.
- Wu, Z. & Balakrishnan, T. R. (1995). Dissolution of Premarital Cohabitation in Canada. *Demography*, 32, 521-532.

LIITE 1.**TAULUKKO 1. Naisten parisuhteen laadun selittyminen temperamenttipiirteillä**

Muuttuja	Konsensus β	Tyytyväisyys β	Koheesio β	Onnellisuus β	Parisuhteen sopeutumisen β
Taustamuuttujat:					
Keskimittainen (11-20v) suhde (on/ei)	-	-	-.19	-	-
Pitkäkestoinen (21-30v) suhde (on/ei)	-	-	-	-	-
Ammatillinen koulutus	-	-	-	-	-
Avoliitto (on/ei)	-	-	-.09	-	-.12
Seurustelusuhde (on/ei)	.17	-	.18	-	.18
R ²	.03	-	.10*	.06*	.05*
aR ² ^a	.02	-	.07	.05	.04

Huom. β = standardoitu regressiokerroin, R² = selitysaste, a = muuttujan korjattu arvo, ^a = SPSS-ohjelma ei ilmoita korjattujen selitysasteiden merkitsevyyksiä

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

TAULUKKO 2. Naisten parisuhteen laatu temperamenttiryhmissä

Muuttuja	Ryhmä 1 (n = 56)		Ryhmä 2 (n = 34)		Ryhmä 3 (n = 26)		F	df	p
	ka	s	ka	s	ka	s			
Parisuhdekonsensus (vaihteluväli 1-6)	4.73	.60	4.68	.71	4.70	.53	.06	2	.939
Parisuhdetyytyväisyys (vaihteluväli 1-6)	4.75	.69	4.80	.63	4.86	.58	.28	2	.758
Parisuhdekoheesio (vaihteluväli 1-5)	3.51	.58	3.32	.62	3.40	.56	1.11	2	.334
Parisuhteen onnellisuus (vaihteluväli 0-6)	3.71	1.17	3.56	1.11	3.74	1.05	.22	2	.801
Parisuhteeseen sopeutuminen	.02	.87	-.09	.94	.02	.74	.17	2	.841

TAULUKKO 3. Naisten parisuhteen kestävyys temperamenttiryhmissä

Muuttuja	Ryhmä 1 (n = 56)		Ryhmä 2 (n = 34)		Ryhmä 3 (n = 26)		χ ²	p
	n	%	n	%	n	%		
Kestävyys 42 vuoden ikään mennessä							.77	.682
Kokenut eron	16	32.0	10	37.0	5	25.0		
Ei kokenut eroa	34	68.0	17	63.0	15	75.0		
Kestävyys 42-vuotiaana							.82	.663
Eronnut	11	19.6	6	17.6	3	11.5		
Naimisissa	45	80.4	28	82.4	23	88.5		

TAULUKKO 4. Miesten parisuhteen kestävyys temperamenttiryhmissä

Muuttuja	Ryhmä 1 (n = 24)		Ryhmä 2 (n = 13)		Ryhmä 3 (n = 33)		Ryhmä 4 (n = 42)		χ ²	p
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Kestävyys 42 vuoden ikään mennessä									.58	.901
Kokenut eron	6	30.0	4	36.4	6	25.0	11	32.4		
Ei kokenut eroa	14	70.0	7	63.6	18	75.0	23	67.6		
Kestävyys 42-vuotiaana									.53	.913
Eronnut	5	20.8	2	15.4	5	15.2	6	14.3		
Naimisissa	19	79.2	11	84.6	28	84.8	36	85.7		